

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІСОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ**

Навчально-науковий інститут бізнесу, менеджменту та маркетингу

Кафедра обліку, фінансів та готельно-ресторанної справи

Пояснювальна записка

до дипломної роботи магістра

на тему:

**ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА
ТА ЇЇ АУДИТ
(НА МАТЕРІАЛАХ ТЗОВ «ЄМК»)**

Виконала: студентка групи ОАз-61м
спеціальності
071 «Облік і оподаткування»
Перетятко Христина Юріївна

Керівник Колінько Н.І.

Рецензент _____
(прізвище та ініціали)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІСОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ

Навчально-науковий інститут бізнесу, менеджменту та маркетингу
Кафедра обліку, фінансів та готельно-ресторанної справи
Освітній ступінь магістр
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри обліку, фінансів та
готельно-ресторанної справи

д.е.н., проф. Герахим П.М.
« 27 » 09 2025 року

З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Перетятко Христина Юріївна
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Формування фінансової звітності малого підприємства та її аудит
(на матеріалах ТЗОВ «ЄМК»)

керівник роботи Колінько Наталія Іванівна, к.е.н., доц.
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від 04.09.2025 р. №С-651

2. Термін подання студентом роботи 18.12.2025 р.

3. Вихідні дані до роботи: законодавчі та нормативні акти України, фінансова та
статистична звітність підприємства, спеціальна та періодична література

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно
розробити)

1. Методологічні аспекти обліково-аналітичного забезпечення аудиту фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва
2. Оцінювання господарської діяльності та порядок формування фінансової звітності
3. Аудит фінансової звітності

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
Варіанти організації бухгалтерського обліку на малих підприємствах України.
Порівняльний аналіз балансу. Формування показників Активу форми № 1-м Баланс.
Формування показників Пасиву форми № 1-м Баланс. Формування показників у
формі №2м. Основні завдання аудиту фінансової звітності. Основні ризики і заходи
аудиту для малих підприємств

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання присвоєно

7. Дата видачі завдання 25.09.2025 р.

Керівник роботи

(підпис)

Колінько Н.І.

(прізвище та ініціали)

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи бакалавра	Строк виконання етапів роботи	Пром.
1	Вступ	09.10.24- 24.10.24	вик.
2	Методологічні аспекти обліково-аналітичного забезпечення аудиту фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва	25.10.24.- 15.11.24	вик.
3	Оцінювання господарської діяльності та порядок формування фінансової звітності	16.11.24- 28.11.24	вик.
4	Аудит фінансової звітності	29.11.24- 10.12.24	вик.
5	Висновки	11.12.24.- 15.12.24	вик.

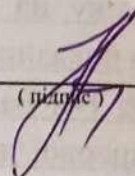
Студентка

(підпис)

Перетятко Х. Ю.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Колінько Н.І.

(прізвище та ініціали)

Анотація

Дипломна робота присвячена дослідженню методологічних та практичних аспектів обліково-аналітичного забезпечення аудиту фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва в сучасних умовах господарювання. Актуальність теми зумовлена зростанням ролі фінансової звітності як основного інформаційного джерела для прийняття управлінських рішень та необхідністю підвищення її достовірності, прозорості й відповідності нормативно-правовим вимогам.

У першому розділі розглянуто особливості формування обліково-аналітичної інформації малого підприємства для цілей аудиту фінансової звітності, а також проаналізовано нормативно-правове регулювання формування показників фінансової звітності та проведення аудиту відповідно до національних і міжнародних стандартів.

Другий розділ присвячено оцінюванню господарської діяльності та порядку формування фінансової звітності малого підприємства на прикладі ТзОВ «ЄМК». Проведено аналіз фінансового стану підприємства, досліджено процес формування обліково-аналітичної інформації для підготовки фінансової звітності, а також обґрунтовано напрями її удосконалення з урахуванням інформаційних потреб користувачів.

У третьому розділі розкрито організаційно-методичні засади аудиту фінансової звітності малого підприємства, визначено контрольні процедури перевірки фінансових показників, структуру аудиторського процесу та запропоновано напрями його вдосконалення з метою підвищення якості аудиторських послуг і довіри до фінансової звітності.

Ключові слова: мале підприємництво, фінансова звітність, обліково-аналітичне забезпечення, аудит, фінансовий стан, бухгалтерський облік, аудиторський процес, контрольні процедури, нормативно-правове регулювання.

Abstract

The thesis is devoted to the study of methodological and practical aspects of accounting and analytical support for the audit of financial statements of small business entities in modern business conditions. The relevance of the topic is due to the growing role of financial reporting as the main information source for making management decisions and the need to increase its reliability, transparency and compliance with regulatory requirements.

The first section considers the features of the formation of accounting and analytical information of a small enterprise for the purposes of auditing financial statements, and also analyzes the regulatory and legal regulation of the formation of financial reporting indicators and conducting an audit in accordance with national and international standards.

The second section is devoted to the assessment of economic activity and the procedure for forming financial statements of a small enterprise using the example of LLC "EMK". The financial condition of the enterprise was analyzed, the process of forming accounting and analytical information for preparing financial statements was studied, and directions for its improvement were substantiated, taking into account the information needs of users.

The third section reveals the organizational and methodological principles of auditing the financial statements of a small enterprise, defines control procedures for verifying financial indicators, the structure of the audit process, and suggests areas for its improvement in order to improve the quality of audit services and trust in financial reporting.

Keywords: small business, financial reporting, accounting and analytical support, audit, financial condition, accounting, audit process, control procedures, regulatory and legal regulation.

Зміст

ВСТУП.....	10
РОЗДІЛ 1 МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	12
1.1. Особливості формування обліково-аналітичної інформації суб'єкта бізнесу для аудиту фінансової звітності	12
1.2 Нормативно-правове регулювання формування показників фінансової звітності та проведення аудиту	21
Висновки до розділу	25
РОЗДІЛ 2 ОЦІНЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	27
2.1 Аналіз фінансового стану ТзОВ «ЄМК»	27
2.2 Формування обліково-аналітичної інформації для підготовки фінансової звітності малого підприємства ТЗОВ «ЄМК»	38
3.3 Напрями удосконалення фінансової звітності малих підприємств.....	48
Висновки до розділу 2	49
РОЗДІЛ 3 АУДИТ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	52
3.1 Контрольні процедури з перевірки фінансових показників у звітності малого підприємства.....	52
3.2. Структура аудиторського процесу	57
3.3. Напрями вдосконалення аудиторського процесу малих підприємств.....	65
Висновки до розділу 3	71
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	76

ВСТУП

Фінансова звітність є ключовим елементом управління будь-яким підприємством, оскільки забезпечує систематизовану інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та зміни у власному капіталі. Для малих підприємств правильне формування фінансової звітності має особливе значення, оскільки відображає не лише ефективність використання ресурсів, а й здатність своєчасно виконувати зобов'язання перед контрагентами, державними органами та інвесторами.

Малі підприємства стикаються з низкою специфічних викликів у сфері фінансової звітності: обмеженість ресурсів для ведення бухгалтерського обліку, недостатня автоматизація процесів, високий ризик помилок та упередженості при складанні даних. У таких умовах забезпечення достовірності, повноти та своєчасності фінансових показників набуває особливої актуальності, адже від цього залежить не лише внутрішнє управління, а й довіра зовнішніх користувачів інформації.

Аудит фінансової звітності малого підприємства виступає важливим інструментом контролю за достовірністю поданої інформації, а також оцінки ефективності застосованих облікових методів. Він дозволяє виявити помилки, несумісності та потенційні ризики, підвищуючи прозорість діяльності та зміцнюючи фінансову дисципліну.

Метою дипломної роботи є дослідження процесу формування фінансової звітності малого підприємства та оцінка її достовірності шляхом аудиту. Аналіз включає послідовність підготовки звітних форм, обліково-аналітичне забезпечення процесу, а також виявлення напрямів удосконалення методів обліку та підвищення якості фінансової інформації.

Об'єкт дослідження:

Фінансова ТзОВ «ЄМК» та процес її формування, а також аудит, спрямований на перевірку достовірності фінансових даних.

Предмет дослідження:

Методи, інструменти та процедури формування фінансової звітності малого підприємства, а також процес її аудиту з метою оцінки точності, повноти та достовірності представленої інформації.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні основи формування фінансової звітності малого підприємства.
2. Визначити послідовність підготовки та складання основних фінансових форм (Баланс, Звіт про фінансові результати).
3. Оцінити роль обліково-аналітичного забезпечення у формуванні достовірної фінансової інформації.
4. Дослідити основні методи та процедури аудиту фінансової звітності малого підприємства.
5. Виявити проблемні аспекти у процесі формування звітності та запропонувати шляхи їх удосконалення для підвищення точності та прозорості фінансових даних.

РОЗДІЛ 1 МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

1.1. Особливості формування обліково-аналітичної інформації суб'єкта бізнесу для аудиту фінансової звітності

Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (п. 3), передбачено такі види звітності:

- бухгалтерська звітність – звітність, складена на основі даних бухгалтерського обліку для задоволення потреб користувачів;
- фінансова звітність – бухгалтерська звітність, у якій міститься інформація про фінансовий стан підприємства, результати його діяльності та рух грошових коштів за звітний період [10].

Фінансова звітність є системою узагальнених показників підприємства, що характеризують результати його фінансово-господарської діяльності за минулий період. Вона формується шляхом спеціальної обробки, групування та підрахунку даних поточного бухгалтерського обліку і є завершальним етапом облікового процесу.

Науковці по-різному трактують поняття «звітність», однак спільним у їхніх визначеннях є те, що звітність розглядається як засіб, який дає змогу охарактеризувати діяльність підприємства у сфері господарювання. Думки авторів із цього питання подано у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Авторські підходи до розуміння терміна «звітність»

Кужельний М. В	«Звітність - це затверджена в установленому законодавством порядку сукупність форм звітності, яка об'єднує загальну сукупність систематизованих показників, які в подальшому характеризують фінансово-господарську діяльність підприємств за відповідний період» [11]
Ковач О. В.	«Звітність як завершальний етап процесу обліку відображає діяльність підприємства і залежить від рівня організації бухгалтерського обліку на підприємстві»[12]

Семенишена Ю.О.	«звітність», як сукупності узагальнених показників, формалізованих законодавством або організацією, які характеризують ефективність функціонування організації (або окремих її елементів) за визначений період» [13].
Шигун М.М. Іваненко В.О.	«звітність – це впорядкована система узагальнюючих взаємопов’язаних показників, які відображають джерела формування і використання господарських засобів, стан дебіторської та кредиторської заборгованостей, а також фінансовий стан і результати всіх видів діяльності, що здійснює суб’єкт господарювання, та напрями використання прибутку за визначений проміжок часу»[14]

Дослідивши поняття «звітність», Т. В. Польова та А. В. Дружина зазначили, що її важливою складовою є фінансова звітність, особливо в процесі управління підприємством. Науковцями було визначено «місце елементів фінансової звітності в системі управління підприємством» (рис. 1.1) [15].

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» встановлює основну мету фінансової звітності, визначає її складові елементи, принципи формування, а також регламентує правила визнання та розкриття інформації. У цьому стандарті визначено, що фінансову звітність повинні складати юридичні особи, на яких покладається відповідний обов’язок згідно із чинним законодавством. Головним призначенням фінансової звітності є формування повної, достовірної та об’єктивної інформаційної бази про фінансовий стан і результати діяльності підприємства, необхідної користувачам для ухвалення управлінських і економічних рішень.

Для суб’єктів малого підприємництва національні положення (стандарт) передбачають спрощений формат фінансової звітності, який включає лише баланс і звіт про фінансові результати. Їхню форму та порядок заповнення регламентує Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25.

Фінансова звітність відіграє для малого бізнесу суттєву роль, адже саме на підставі її даних ухвалюються як стратегічні, так і оперативні управлінські рішення. Вона забезпечує можливість проаналізувати результативність діяльності, визначити наявні проблеми та підвищити якість фінансового

менеджменту, слугуючи ключовим інструментом стабільного та ефективного функціонування малого підприємства.

Суб'єктами малого підприємництва визнаються ті підприємства, що відповідають установленим законодавством критеріям віднесення до малого бізнесу. Такі суб'єкти характеризуються незначними масштабами діяльності, обмеженими ресурсами та порівняно малими обсягами операцій (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Класифікація суб'єктів малого підприємництва [20]

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність»	
Мікропідприємства	Ось перефразований текст із переставленими елементами та зміненою синтаксичною структурою: Мікропідприємствами вважаються ті суб'єкти господарювання, які на кінець року, що передус звітному, відповідають щонайменше двом із визначених критеріїв. Зокрема: – балансова вартість їхніх активів не перевищує 350 тис. євро; – обсяг чистого доходу від реалізації товарів, робіт чи послуг становить не більше ніж 700 тис. євро; – середньооблікова чисельність персоналу не перевищує 10 осіб.
Малі підприємства	Ось перефразований і структурно змінений варіант: Малими визнаються підприємства, які не підпадають під критерії мікропідприємств і водночас, станом на дату складання річної фінансової звітності за попередній рік, відповідають принаймні двом із таких показників: – балансова вартість активів не перевищує 4 млн євро; – чистий дохід від реалізації товарів, робіт чи послуг становить не більше ніж 8 млн євро; – середньооблікова чисельність персоналу не перевищує 50 осіб.

Малі підприємства становлять фундаментальний елемент національної економіки, адже вони забезпечують створення значної кількості робочих місць, формують доходи населення та відіграють важливу роль у виробництві товарів і наданні послуг. За статистичними даними, сектор малих і середніх підприємств генерує близько 64% доданої вартості, охоплює 81,5% зайнятих у господарських структурах та формує приблизно 37% податкових надходжень [21].

Діяльність таких підприємств сприяє зміцненню економічної стабільності та забезпечує тісніший зв'язок виробника зі споживачем. Розвиток і підтримка

малого бізнесу є необхідною умовою для збереження економічної рівноваги та загального поступального розвитку держави.

Фінансова звітність малого підприємства може бути корисною для широкого кола користувачів — від власників та інвесторів до кредиторів, державних установ, потенційних ділових партнерів і постачальників (табл. 1.3). Усі ці суб'єкти потребують достовірної та неупередженої інформації щодо фінансового стану й результатів діяльності підприємства, оскільки вона є основою для ухвалення рішень щодо інвестування, кредитування, оподаткування чи встановлення партнерських відносин.

Таблиця 1.3

Групи користувачів фінансової звітності та їх основні інформаційні потреби

[23]

Користувачі	Цілеспрямовані потреби
Менеджери підприємства	Фінансова звітність слугує для аналізу результативності виробничої та фінансової діяльності підприємства, а також є підґрунтям для ухвалення управлінських і фінансових рішень.
Державна податкова служба України	Використовує звіти для контролю точності нарахування податків та зборів підприємством
Кредитори	Фінансові звіти застосовують для оцінки наявності у підприємства ресурсів, необхідних для погашення кредитів та сплати відсотків
Постачальники	Зацікавлені у перевірці наявності у підприємства ресурсів для оплати здійснених ними поставок
Покупці	Визначають, як довго підприємство зможе функціонувати для задоволення їхніх потреб
Працівники підприємства	Вивчають стабільність і рентабельність діяльності підприємства, щоб оцінити перспективи працевлаштування, можливість отримання фінансових пільг та виплат від підприємства
Статистичні органи	Збирають дані для проведення статистичних спостережень і подальшого аналізу

Інформаційні потреби користувачів відіграють ключову роль у створенні ефективних інформаційних систем. Чітке визначення обсягів, типів та форм подання інформації дозволяє своєчасно забезпечити користувачів необхідними даними у зрозумілій формі. Крім того, розрахунки витрат часу, чисельності працівників та рівня їхньої кваліфікації є важливим елементом підготовки управлінської інформації, що сприяє ефективному управлінню та прийняттю обґрунтованих рішень. Фінансова звітність надає користувачам ключову

інформацію, аналіз якої стає підставою для прийняття стратегічних і тактичних рішень.

Фінансова звітність суб'єктів малого бізнесу обов'язково має відповідати специфічним вимогам, встановленим національними стандартами бухгалтерського обліку та регламентованим державними органами. Це забезпечує прозорість і підвищує довіру до фінансової інформації, що надається підприємствами.

До основних вимог фінансової звітності належать: достовірність, повнота та зрозумілість інформації. Для забезпечення достовірності бухгалтерських даних усі записи повинні здійснюватися на основі належним чином оформлених первинних документів. Перед складанням річної фінансової звітності проводиться інвентаризація майна, грошових коштів та розрахунків, що дозволяє перевірити правильність і повноту наданої інформації. Достовірність даних також може підтверджуватися аудиторським висновком, який складає зовнішній аудитор під час перевірки фінансової звітності підприємства.

Повнота звітності передбачає обов'язкове заповнення всіх реквізитів і показників форм, а методологічна єдність розрахунку фінансових показників регламентується державою та є обов'язковою для всіх підприємств незалежно від виду діяльності чи форми власності. Зокрема, методи оцінки активів залишаються незмінними протягом фінансового року, що дозволяє забезпечити порівнянність показників звітності між різними галузями народного господарства.

Принцип зрозумілості фінансової звітності означає, що звіти мають бути складені так, щоб будь-яка зацікавлена сторона могла їх сприймати без спеціалізованих знань. Інформація повинна подаватися доступно, чітко та послідовно, що дозволяє користувачам ефективно оцінювати фінансовий стан і результати діяльності суб'єкта господарювання.

Своєчасність фінансової звітності є однією з ключових вимог до її складання. Вона надзвичайно важлива для будь-якого підприємства, оскільки

дозволяє керівництву приймати обґрунтовані управлінські рішення на основі актуальних даних. Крім того, своєчасна звітність забезпечує інвесторів та інших зацікавлених осіб достовірною інформацією про фінансовий стан підприємства. Тому підтримання регулярного та своєчасного складання фінансових звітів є необхідним для ефективного управління та залучення довіри стейкхолдерів.

Надійність фінансової звітності також є важливою вимогою її складання. Вона полягає у точному відображенні фінансового стану та результатів операцій підприємства. Для забезпечення надійності необхідно дотримуватися стандартів бухгалтерського обліку та впроваджувати ефективні системи внутрішнього контролю, які запобігають помилкам і шахрайству. Крім того, аудит фінансової звітності незалежними аудиторськими компаніями є важливим інструментом перевірки її достовірності, що підтверджує відповідність звітності стандартам і відсутність зловживань. Надійність фінансової звітності сприяє формуванню довіри з боку вкладників, партнерів та інших зацікавлених сторін.

Використання принципів складання фінансової звітності всіма підприємствами забезпечує єдине розуміння представленої інформації як всередині підприємства, так і поза його межами. Для малих підприємств методологічні аспекти підготовки фінансової звітності визначаються НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність», що встановлює правила спрощеного обліку та складання звітності.

Спрощена фінансова звітність є особливим видом звітності, призначеним для підприємств, які мають право застосовувати спрощену систему оподаткування. Вона передбачає менш жорсткі вимоги до ведення бухгалтерського обліку та подання звітності порівняно з повною фінансовою звітністю. Такий підхід дозволяє підприємствам зменшити адміністративні витрати на ведення обліку та підготовку звітності (рис. 1.3).

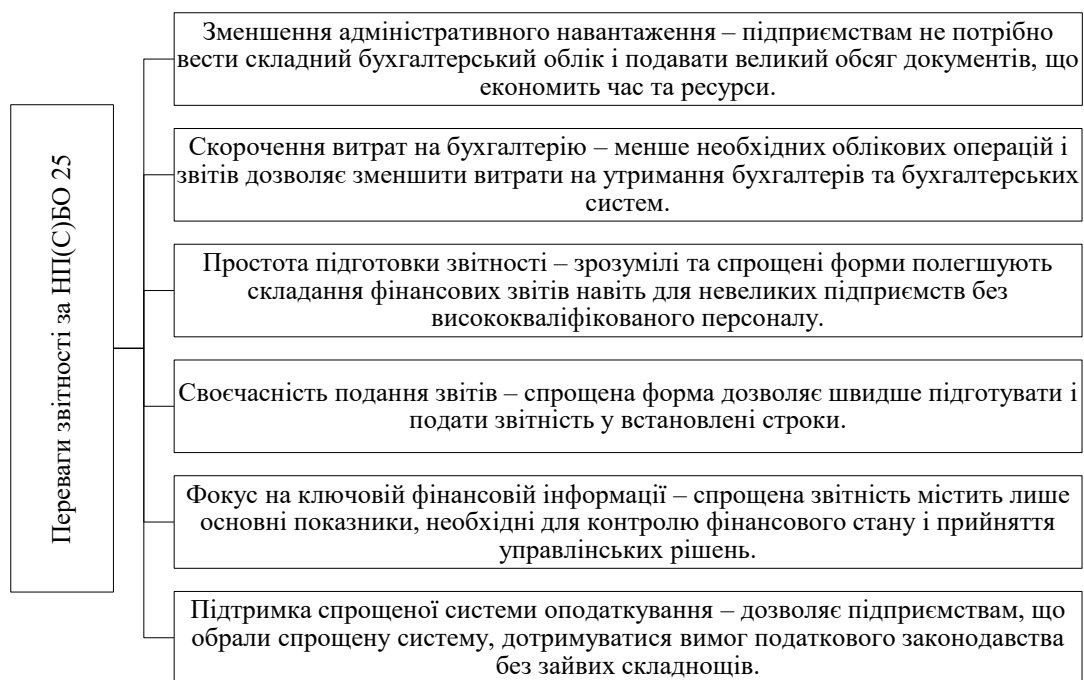

Рис. 1.1 Основні переваги застосування спрощеної фінансової звітності

Компоненти спрощеної фінансової звітності включають узагальнення господарських операцій і подій та їхній вплив на фінансовий стан підприємства. Це дозволяє порівнювати показники та аналізувати зміни в діяльності підприємства протягом часу.

Таблиця 1.4

Призначення основних компонентів спрощеної фінансової звітності відповідно до НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність»

№ форми звітності	Компонент фінансової звітності	Зміст	Використання інформації	Переваги
Форма №1-м (малі підприємства), №1-мс (мікропідприємства)	Баланс	Господарські засоби (активи) та джерела їх утворення (пасиви), що належать підприємству на дату балансу	Аналіз фінансового стану підприємства	Спрощений порядок складання фінансової звітності, економія часу і ресурсів, зменшення витрат на аудит, подання однієї форми замість великої кількості, простіший формат та менший обсяг

				деталей
Форма №2-м (малі підприємства), №2-мс (мікропідприємства)	Звіт про фінансові результати	Доходи, витрати та фінансові результати діяльності підприємства за звітний період	Оцінка ефективності роботи підприємства, аналіз структури доходів і витрат	Спрощене подання інформації про фінансові результати, економія часу на підготовку звітності, зрозумілість і доступність даних

Аудит – це процес незалежної перевірки фінансової звітності підприємств, спрямований на оцінку її достовірності, точності та відповідності чинному законодавству та стандартам бухгалтерського обліку. Аудит здійснюється аудиторською фірмою або незалежним аудитором з метою захисту інтересів інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін.

Особливо важливим аудит стає в умовах воєнного стану, оскільки він гарантує ефективне та раціональне використання ресурсів підприємств, що є критично важливим у періоди підвищеної небезпеки та надзвичайних ситуацій.

Малі підприємства не підлягають обов'язковому аудиту, проте вони становлять значну частину економіки країни, тому контроль за їхньою діяльністю залишається актуальним, особливо в умовах воєнного стану. Надійний бухгалтерський облік і звітність у поєднанні з ретельним аналізом та механізмами контролю допомагають підприємствам ефективніше орієнтуватися в умовах економічної невизначеності.

Важливим елементом аудиту та контролю є аналіз причин можливих розбіжностей між фінансовою звітністю та реальним станом бізнесу, а також моніторинг ефективності діяльності фінансового менеджменту, що особливо необхідно в складних економічних умовах.

Послідовність дій при аудиті малих підприємств зазвичай включає наступні етапи:

1. Планування – визначення обсягу аудиторських робіт, складання графіку перевірки та визначення ключових аспектів для контролю.

2. Збір та аналіз інформації – перевірка фінансової документації, аналіз системи внутрішнього контролю та податкової звітності.

3. Оцінка ризиків – ідентифікація потенційних ризиків та розробка стратегії їхнього управління.

4. Проведення аудиту – перевірка достовірності фінансової звітності, виявлення можливих порушень або неточностей.

5. Підготовка звіту – складання аудиторського висновку з рекомендаціями щодо подальших дій та удосконалення облікових процесів.

Ця послідовність дозволяє забезпечити ефективність аудиту малого підприємства та підвищити рівень контролю за фінансовою діяльністю.

Основні аспекти аудиту фінансової звітності малих підприємств включають:

- Оцінка ризику – визначення ймовірності виникнення помилок або шахрайських дій у фінансовій звітності.

- Проведення аудиторських процедур – застосування різноманітних методів перевірки для підтвердження достовірності та точності звітності.

- Оцінка системи внутрішнього контролю – аналіз ефективності механізмів, що захищають активи підприємства та забезпечують правильність облікових записів.

- Звітність – складання підсумкового аудиторського звіту з висновками щодо достовірності фінансової інформації та рекомендаціями для покращення процесів.

Дотримання цих аспектів сприяє підвищенню надійності та достовірності фінансової звітності малих підприємств.

Важливою умовою проведення аудиту є дотримання аудитором етичних принципів. До основних етичних вимог належать:

- Інтегритет – чесність і прозорість у всіх діях аудитора.
- Об'єктивність – незалежність та неупередженість при оцінці фінансової звітності та формуванні висновків.

- Професійна компетентність – володіння необхідними знаннями і навичками для якісного проведення аудиту.
- Конфіденційність – захист довірчої інформації клієнта від несанкціонованого доступу або розголошення.
- Дотримання стандартів і правил – слідування чинним законодавчим і професійним вимогам.

Аудитор повинен діяти з повагою, чесністю та справедливістю, забезпечуючи об'єктивність висновків і рекомендацій, а також гарантувати конфіденційність інформації клієнтів.

1.2 Нормативно-правове регулювання формування показників фінансової звітності та проведення аудиту

Законодавство України щодо підприємницької діяльності охоплює низку нормативних актів, що регулюють заснування, реєстрацію та оподаткування підприємств. Відповідно до Конституції України: «Кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом» [24]. Таке регулювання спрямоване на спрощення процедур створення бізнесу та забезпечення підприємцям можливості вести діяльність без надмірних адміністративних перешкод.

В Україні на сьогодні сформована п'ятирівнева система правового регулювання оподаткування підприємств (рисунок 1.4). Нормативно-правове регулювання формування показників фінансової звітності базується на законах і положеннях, що визначають порядок фінансової діяльності підприємств.

У більшості країн функції встановлення обов'язкових вимог до складання фінансової звітності виконують спеціалізовані державні органи або комісії. Вони визначають, які показники обов'язково мають бути включені до звітності, а також регламентують методи їхнього обчислення, що забезпечує достовірність, порівнянність та прозорість фінансових даних.

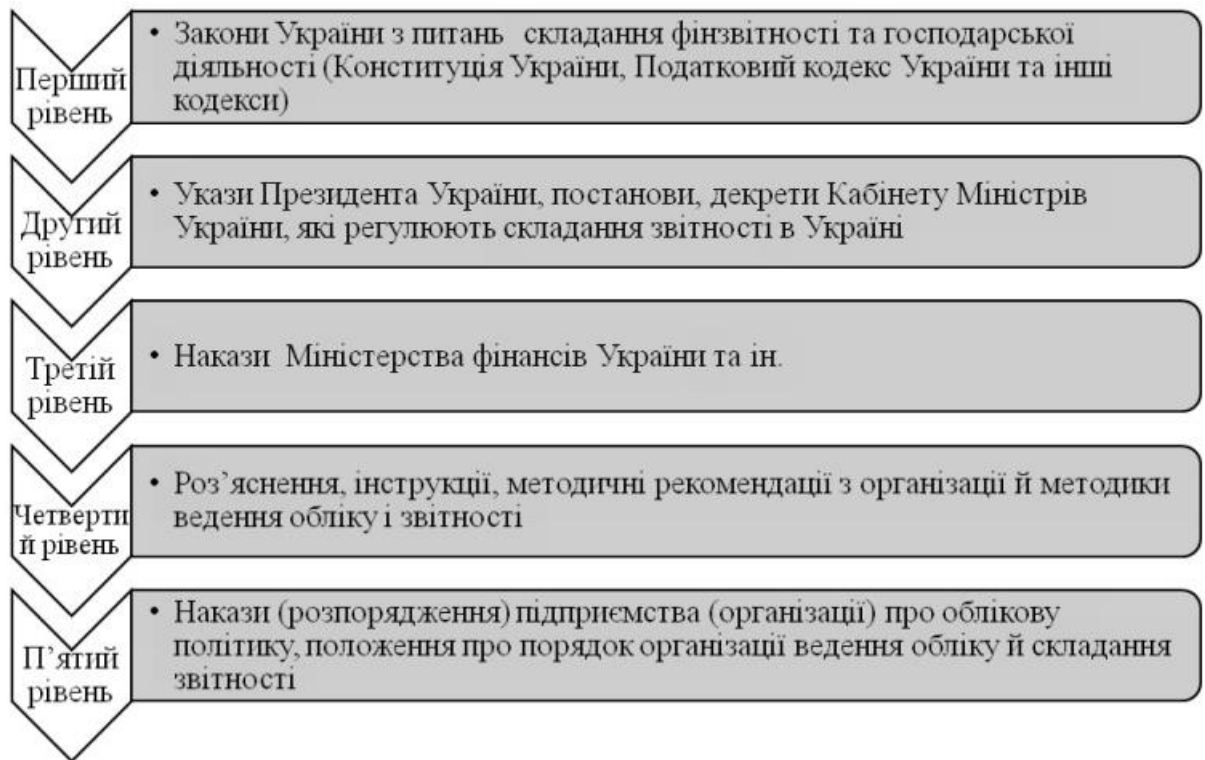

Рис. 1.4 Структурна схема нормативно-правового регулювання складання фінансової звітності підприємств

1. Конституційний рівень – визначає основні права і свободи громадян та підприємців, включно з правом на ведення підприємницької діяльності, яке гарантується Конституцією України.

2. Законодавчий рівень – включає закони України, що регулюють бухгалтерський облік, фінансову звітність та податкову діяльність підприємств (зокрема Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», Податковий кодекс України).

3. Нормативно-правовий рівень – складається з постанов, положень і правил, які конкретизують порядок ведення обліку, формування фінансових показників та складання звітності (наприклад, Національні положення (стандарты) бухгалтерського обліку – НП(С)БО).

4. Методичний рівень – передбачає розробку методичних рекомендацій, інструкцій і пояснень щодо застосування бухгалтерських стандартів та правил обліку для підприємств різних форм власності та масштабів діяльності.

5. Контрольний та аудиторський рівень – включає державний контроль, внутрішній аудит, а також незалежну перевірку фінансової звітності аудиторами, що забезпечує достовірність, точність і відповідність звітності законодавству та стандартам обліку.

Формування фінансової звітності та визначення її показників в Україні регламентується низкою законів і нормативних актів, серед яких ключовими є:

- Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» – визначає загальні принципи ведення обліку та складання фінансової звітності для різних категорій підприємств;
- Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) – регламентують методологію оцінки активів, зобов'язань, доходів і витрат, що забезпечує порівнянність та достовірність фінансової інформації;
- Податковий кодекс України – встановлює порядок обчислення та сплати податків, а також вимоги до податкової звітності;
- Закон України «Про аудиторську діяльність» – визначає порядок проведення аудиту, права та обов'язки аудиторів, а також вимоги до незалежності та етики аудиторів.

Проведення аудиту фінансової звітності в Україні здійснюється незалежними аудиторами або аудиторськими фірмами і спрямоване на перевірку достовірності, точності та відповідності звітності законодавчим нормам і стандартам бухгалтерського обліку. Для малих підприємств аудит не є обов'язковим, однак він залишається важливим інструментом контролю та оцінки фінансового стану, особливо в умовах економічної невизначеності чи воєнного стану.

Законодавство також передбачає стандарти етики та професійної поведінки аудиторів, що включають дотримання принципів інтегритету, об'єктивності, конфіденційності та професійної компетентності. Дотримання цих принципів забезпечує довіру до фінансової звітності з боку інвесторів, кредиторів і інших зацікавлених сторін.

Таким чином, нормативно-правове регулювання в Україні створює комплексну правову базу для формування фінансової звітності та проведення аудиту, забезпечуючи достовірність, прозорість і порівнянність фінансової інформації, а також захист прав усіх учасників економічних відносин.

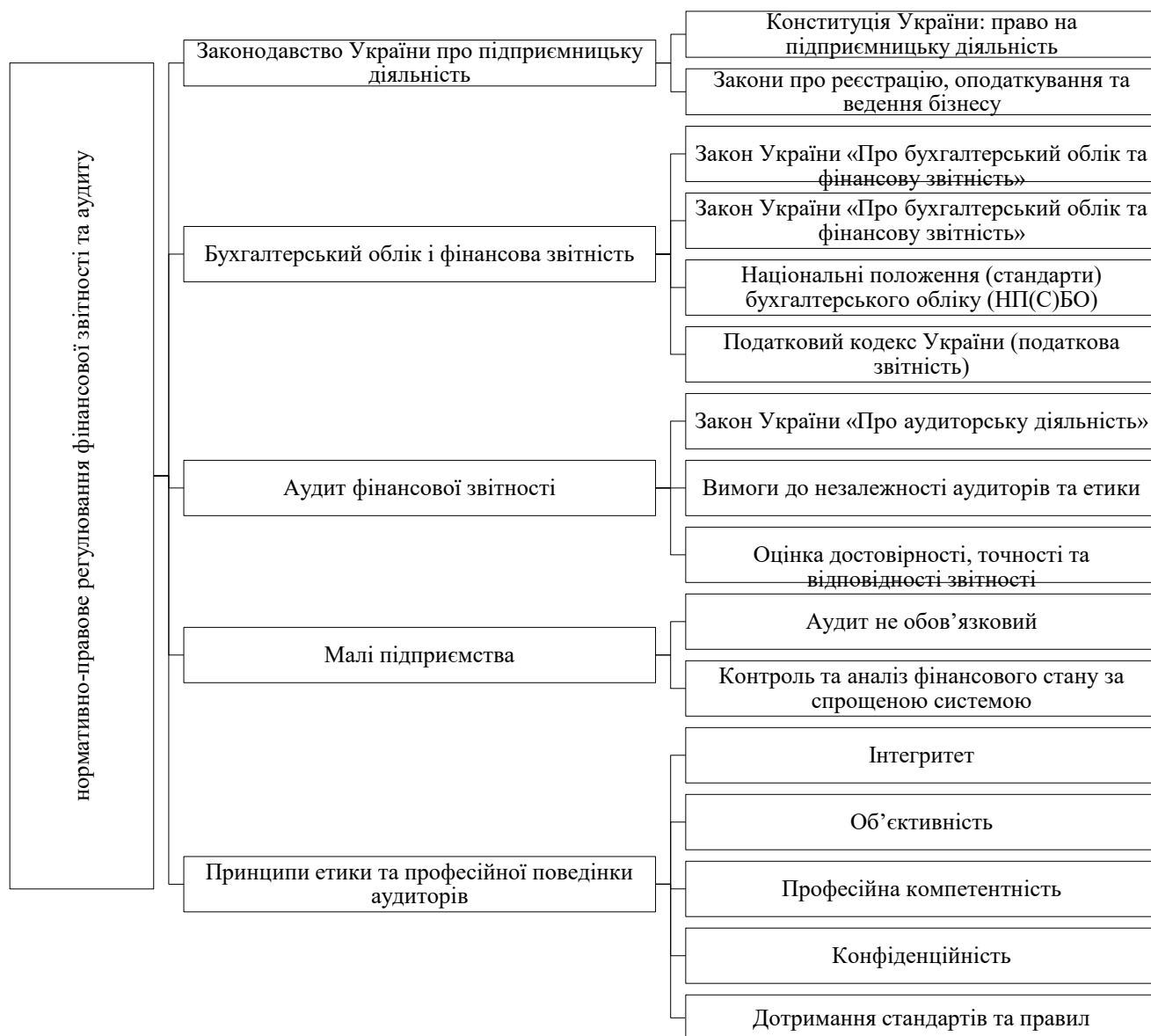

Рис. 1.3. Схема нормативно-правове регулювання фінансової звітності та аудиту в Україні

Висновки до розділу

Фінансова звітність є важливою складовою управлінського процесу на підприємстві, оскільки вона формує узагальнені показники діяльності та відображає фінансовий стан і результати господарювання. Вона базується на даних бухгалтерського обліку та є завершальним етапом облікового процесу, що дозволяє здійснювати аналіз ефективності роботи підприємства та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Для суб'єктів малого підприємництва передбачено спрощену форму фінансової звітності, що включає баланс та звіт про фінансові результати, що дає змогу скоротити адміністративні витрати та спростити підготовку звітності, одночасно забезпечуючи достовірність, повноту та своєчасність поданої інформації.

Фінансова звітність малого підприємства є необхідною для широкого кола користувачів, включно з власниками, інвесторами, кредиторами, постачальниками, державними органами та працівниками, оскільки вона слугує основою для ухвалення рішень щодо інвестування, кредитування, оподаткування та партнерських відносин.

Для забезпечення достовірності та надійності фінансових даних проводиться інвентаризація майна і розрахунків, а також можливе підтвердження інформації аудиторським висновком. Основними вимогами до фінансової звітності є достовірність, повнота, зрозумілість, своєчасність і надійність, що забезпечує її ефективне використання у процесі управління та планування діяльності підприємства.

Аудит фінансової звітності виступає як незалежний інструмент перевірки, який оцінює точність, достовірність та відповідність стандартам бухгалтерського обліку, і включає планування, збір і аналіз інформації, оцінку ризиків, проведення перевірки та складання висновку з рекомендаціями щодо вдосконалення облікових процесів.

Дотримання етичних принципів аудиту, таких як інтегритет, об'єктивність, професійна компетентність і конфіденційність, забезпечує довіру

до фінансової інформації та захищає права всіх учасників економічних відносин.

Нормативно-правове регулювання фінансової звітності та аудиту в Україні охоплює конституційний, законодавчий, нормативно-правовий, методичний та контрольний рівні, що створює комплексну правову базу для формування достовірної, прозорої та порівнянної інформації, забезпечуючи ефективність управління і захист прав суб'єктів господарювання.

Спрощена фінансова звітність та дотримання стандартів бухгалтерського обліку дозволяють малим підприємствам оптимізувати облікові процеси, забезпечити стабільність функціонування та підвищити якість прийняття управлінських рішень навіть в умовах економічної невизначеності та воєнного стану.

РОЗДІЛ 2 ОЦІНЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

2.1 Аналіз фінансового стану ТзОВ «ЄМК»

Для отримання повної та об'єктивної картини фінансового стану товариства з обмеженою відповідальністю «ЄМК» необхідно здійснити поглиблений аналіз ключових економічних показників. Насамперед доцільно оцінити обсяги доходів і витрат, які формують базу для визначення фінансових результатів діяльності. Важливими є також показники прибутковості, що демонструють здатність підприємства генерувати фінансовий результат, та ліквідності, які характеризують можливість своєчасно виконувати зобов'язання.

Окрему увагу слід приділити рентабельності, адже вона відображає ефективність використання капіталу й ресурсів, а також загальній ефективності управління активами. Аналіз цих індикаторів буде неповним без оцінки їх змін у динаміці. Тому важливо простежити, як зазначені показники трансформувалися протягом 2022–2025 років. Порівняння даних у часовому розрізі дасть змогу виявити основні тенденції розвитку підприємства, визначити напрями зміцнення його фінансової стійкості та окреслити потенційні ризики й можливості для подальшого зростання.

Поглиблене дослідження зазначених аспектів створить основу для подальшого аналізу та інтерпретації даних, наведених у табл. 2.1, що дозволить комплексно оцінити тенденції його розвитку та фінансову стійкість.

Таблиця 2.1.

Динаміка фінансових результатів підприємства

№	Показник	рік			приріст			
					абсолютний		відносний	
		2022	2023	2024	2023-2022	2024-2023	2023/2022	2024/2023
1	Чистий дохід від реалізації продукції,	26631	20034	18802	-6597,1	-1232	0,752	0,939
2	Інші доходи			6,2	0	6,2		

3	Собівартість реалізованої продукції,	65,7	65	61,8	-0,7	-3,2	0,989	0,951
4	Інші операційні витрати	26105	19699	18391	-6406,6	-1307,5	0,755	0,934
5	Фінансовий результат до оподаткування,	459,7	269,9	354,8	-189,8	84,9	0,587	1,315
6	Податок на прибуток,	82,7	48,6	63,8	-34,1	15,2	0,588	1,313
7	Чистий прибуток (або збиток).	377	221,3	291	-155,7	69,7	0,587	1,315

Динаміка фінансових результатів підприємства у 2022–2024 роках свідчить про комплексні зміни в його діяльності. Протягом аналізованого періоду чистий дохід від реалізації продукції стабільно знижувався: у 2023 році він скоротився на 6597,1 тис. грн, а у 2024 році — ще на 1232 тис. грн. Темпи падіння уповільнилися (коефіцієнти 0,752 і 0,939 відповідно), однак тенденція залишається негативною. Інші доходи збільшилися на 6,2 одиниці, проте їхній вплив на загальний фінансовий результат є мінімальним через незначний обсяг.

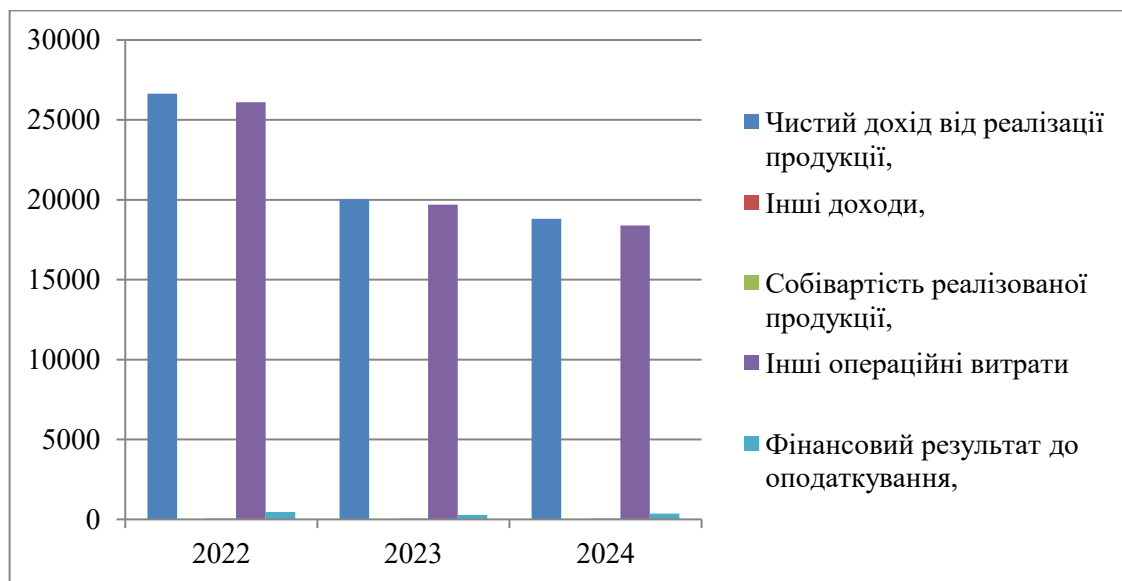

Рис. 2.1. Динаміка фінансових результатів

Собівартість реалізованої продукції демонструвала незначне, але стабільне зменшення: $-0,7$ у 2023 році та $-3,2$ у 2024 році, що відповідно відобразилося у темпах 0,989 та 0,951. Паралельно з цим істотно скоротилися інші операційні витрати — на 6406,6 у 2023 році та на 1307,5 у 2024 році, що дозволило частково компенсувати зниження доходів.

Фінансовий результат до оподаткування у 2023 році зазнав різкого падіння (-189,8), однак у 2024 році підприємству вдалося покращити ситуацію та досягти приросту в 84,9 одиниці. Така ж динаміка простежується щодо податку на прибуток: його зменшення у 2023 році (-34,1) та збільшення у 2024 році (+15,2) прямо корелює зі змінами прибутковості. Чистий прибуток у 2023 році також значно зменшився (-155,7), проте у 2024 році підприємство частково відновило фінансові позиції, продемонструвавши позитивне зростання на 69,7. Відносні показники (0,587 у 2023/2022 та 1,315 у 2024/2023) підтверджують фазу спаду, а потім — відновлення.

У цілому аналіз показує, що 2023 рік став для підприємства найскладнішим через суттєве скорочення доходів і прибутковості, однак у 2024 році спостерігається стабілізація та часткове відновлення ефективності, що свідчить про адаптацію до ринкових умов і поступове зміцнення фінансового стану.

Таблиця 2.2

Порівняльний аналіз балансу

Показник	Рік			приріст			
				абсолютний		відносний	
	2022	2023	2024	2023-2022	2024-2023	2023/2022	2024/2023
Актив							
1. Необоротні активи							
Основні засоби	36,1	36,1	47,0	0	10,9	1,000	1,302
Інші необоротні активи							
2. Оборотні активи							
Запаси	161,0	167,2	161,0	6,2	-6,2	1,039	0,963
Поточна дебіторська заборгованість	11530,9	11858,8	9107,2	327,9	-2751,6	1,028	0,768
Гроші та їх еквіваленти	183,6	227	393	43,4	166	1,236	1,731
Інші оборотні активи	1539	1741,9	4673,1	202,9	2931,2	1,132	2,683
Баланс	13450,6	14031	14381,3	580,4	350,3	1,043	1,025
Пасив							
1. Власний капітал							
Капітал	1	1	1	0	0	1,000	1,000
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-255,4	-2185,5	-1829,7	-1930,1	355,8	8,557	0,837
Неоплачений капітал							

2. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення							
3. Поточні зобов'язання							
Короткострокові кредити банків	0,1	0,1	415,1	0	415	1,000	4151,0
Поточна кредиторська заборгованість за: товари, роботи, послуги							
розрахунками з бюджетом	680,3	2450,3	2765,7	1770	315,4	3,602	1,129
розрахунками зі страхування	44,2	85,8	40,0	41,6	-45,8	1,941	0,466
розрахунками з оплати праці	32,8	97,6	31,7	64,8	-65,9	2,976	0,325
Інші поточні зобов'язання	15905,0	13581,7	129958,5	-2323,3	116376,8	0,854	9,569
Баланс	13450,6	14031	14381,3	580,4	350,3	1,043	1,025

Аналіз динаміки активів підприємства показує, що за період 2022–2024 років загальний обсяг балансу збільшився з 13 450,6 тис. грн до 14 381,3 тис. грн. Темпи приросту становили 4,3% у 2023 році та 2,5% у 2024 році, що свідчить про поступове, хоча й уповільнене зростання масштабів діяльності.

У структурі активів відбулися суттєві зміни. Необоротні активи зберігали стабільність у 2022–2023 роках, але в 2024 році показали приріст на 10,9 одиниць (коефіцієнт 1,302), що відображає оновлення або розширення основних засобів.

Оборотні активи продемонстрували неоднорідну динаміку. Запаси у 2023 році зросли на 6,2, але у 2024 році зменшилися на ту ж величину, повернувшись до рівня 2022 року. Поточна дебіторська заборгованість збільшилася у 2023 році на 327,9 тис. грн, проте у 2024 році різко скоротилася на 2 751,6 тис. грн (коефіцієнт 0,768), що може свідчити про активізацію роботи з контрагентами чи зміну умов розрахунків. Позитивною тенденцією є зростання обсягу грошових коштів: +43,4 у 2023 році та +166 у 2024 році, що підвищує ліквідність підприємства. Особливо суттєвим стало збільшення інших оборотних активів, які у 2024 році зросли на 2 931,2 (коефіцієнт 2,683), що є найбільшим приростом серед активів і впливає на загальний баланс.

У пасивах підприємства також відбулися значні структурні зміни. Власний капітал за основною статтею залишився незмінним, однак нерозподілений збиток різко поглибився у 2023 році на 1 930,1, після чого у 2024 році скоротився на 355,8, що може свідчити про часткове відновлення прибутковості.

Динаміка поточних зобов'язань є ключовим моментом аналізу. Короткострокові кредити банків залишались неактивними у 2022–2023 роках, але у 2024 році зросли до 415,1 (коефіцієнт 4151,0), що означає різке зростання кредитного навантаження. Кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом зросла у 2023 році на 1 770 та продовжила збільшуватися в 2024 році. Аналогічно збільшилася заборгованість зі страхування у 2023 році (коефіцієнт 1,941), але у 2024 році скоротилася майже на половину. Заборгованість з оплати праці показала схожий тренд — значне зростання у 2023 році та різке скорочення у 2024-му. Найбільшою зміною стало багаторазове збільшення статті «інші поточні зобов'язання», яка у 2024 році зросла на 116 376,8 (коефіцієнт 9,569), що радикально змінило структуру пасивів і може свідчити про перенесення значних сум заборгованостей у цю категорію або отримання цільового фінансування.

Загалом баланс підприємства демонструє зростання активів, посилення ролі оборотних компонентів, збільшення ліквідності, але водночас — різку зміну структури зобов'язань, значні коливання у кредиторських статтях і суттєве навантаження на фінансову стабільність у 2024 році. Це свідчить про активну фінансову реструктуризацію, зміну політики управління оборотним капіталом і певні ризики, пов'язані з високим рівнем короткострокових зобов'язань.

З метою характеристики стану матеріально-технічних ресурсів підприємства проведено аналіз динаміки основних засобів у розрізі ключових показників. У таблиці подано первісну і залишкову вартість, величину зносу та основні коефіцієнти, що відображають ступінь придатності та фізичного

старіння активів. Це дає змогу оцінити рівень оновлення основних засобів і визначити напрями їх подальшої модернізації.

Таблиця 2.3

Динаміка стану основних засобів

№	Показник	рік			приріст			
		2022	2023	2024	абсолютний		відносний	
					2023-2022	2024-2023	2023/2022	2024/2023
1	Первісна вартість	64,6	64,6	81,1	0	16,5	1,000	1,255
2	Знос	28,5	28,5	34,1	0	5,6	1,000	1,196
3	Залишкова вартість	36,1	36,1	47	0	10,9	1,000	1,302
4	Коефіцієнт зносу	0,441	0,441	0,42	0	-0,021	1,000	0,952
5	Коефіцієнт придатності	0,559	0,559	0,58	0	0,021	1,000	1,038

Аналіз динаміки основних засобів свідчить про поступове оновлення та розширення матеріально-технічної бази підприємства у 2024 році після повної стабільності у 2022–2023 роках. Первісна вартість основних засобів залишалась незмінною впродовж двох перших років, проте у 2024 році зросла на 16,5 одиниць (коефіцієнт 1,255), що вказує на придбання нового обладнання або модернізацію наявних активів.

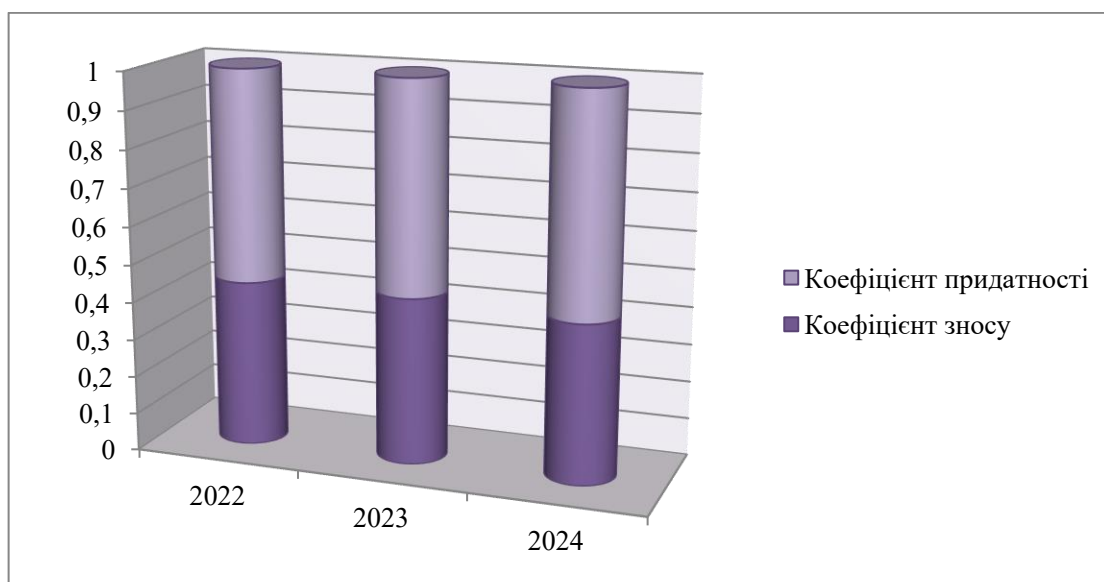

Рис. 2.2. Динаміка показників стану основних засобів

Знос основних засобів також зазнав змін лише у 2024 році: показник збільшився на 5,6, що логічно відповідає введенню нового обладнання та подальшій його експлуатації. Темп зміни зносу становив 1,196, тобто збільшення на 19,6%. Попри це, залишкова вартість основних засобів у 2024 році зросла на 10,9 одиниць (коефіцієнт 1,302), що є позитивною тенденцією та вказує на переважання інвестицій у оновлення над фізичним старінням активів.

Динаміка якісних характеристик основних засобів також підтверджує позитивні зміни. Коефіцієнт зносу у 2024 році зменшився з 0,441 до 0,42 (зміна $-0,021$), що означає відносне "омолодження" активів, оскільки частка зношених компонентів знизилася. Водночас коефіцієнт придатності зріс з 0,559 до 0,58 (приріст $+0,021$), що відображає зростання частки ефективно функціонуючих основних засобів.

Загалом дані свідчать про те, що підприємство у 2024 році здійснило інвестиції в оновлення своїх основних засобів, що позитивно вплинуло на їхню структуру та технічний стан. Підвищення залишкової вартості та покращення ключових коефіцієнтів засвідчують тенденцію до модернізації виробничого потенціалу та зміцнення матеріальної бази, що формує підґрунтя для підвищення ефективності діяльності в наступних періодах.

Нижче наведено динаміку оборотних активів підприємства за 2022–2024 роки. Таблиця відображає зміни окремих складових оборотних активів, таких як запаси, дебіторська заборгованість, грошові кошти та інші оборотні активи, а також їх питому вагу у загальному обсязі. Аналіз цих даних дозволяє оцінити тенденції використання обігових коштів і фінансову стійкість підприємства.

Таблиця 2.4

Динаміка оборотних активів

№	Показник	рік			приріст			
					абсолютний		відносний	
		2022	2023	2024	2023-2022	2024-2023	2023/2022	2024/2023
1	Запаси	161	167,2	161	6,2	-6,2	1,039	0,963
2	Питома вага в оборотних активах	0,012	0,012	0,011	0	-0,001	1,000	0,917

3	Поточна дебіторська заборгованість	11530,9	11858,8	9107,2	327,9	-	2751,6	1,028	0,768
4	Питома вага в оборотних активах	0,860	0,847	0,635	0,013	-	-0,212	0,985	0,750
5	Гроші та їх еквіваленти	183,6	227	393	43,4	166	1,236	1,731	
6	Питома вага в оборотних активах	0,014	0,016	0,027	0,002	0,011	1,143	1,688	
7	Інші оборотні активи	1539	1741,9	4673,1	202,9	2931,2	1,132	2,683	
8	Питома вага в оборотних активах	0,115	0,124	0,326	0,009	0,202	1,078	2,629	
9	Всього	13414,5	13995	14334	580,5	339	1,043	1,024	

У представленій таблиці проаналізовано зміни оборотних активів підприємства за період 2022–2024 років. До складу оборотних активів включено запаси, поточну дебіторську заборгованість, грошові кошти та їх еквіваленти, а також інші оборотні активи. Таблиця відображає як абсолютні, так і відносні зміни показників, що дозволяє оцінити динаміку їх зростання або зменшення, а також зміну структури оборотних активів.

За даними таблиці, загальна вартість оборотних активів підприємства поступово зростала з 13 414,5 тис. грн у 2022 році до 14 334 тис. грн у 2024 році, що свідчить про розширення обігових коштів і можливе збільшення операційної діяльності. Запаси залишались відносно стабільними, а їхня питома вага у структурі оборотних активів трохи зменшилася, що може вказувати на оптимізацію складських залишків.

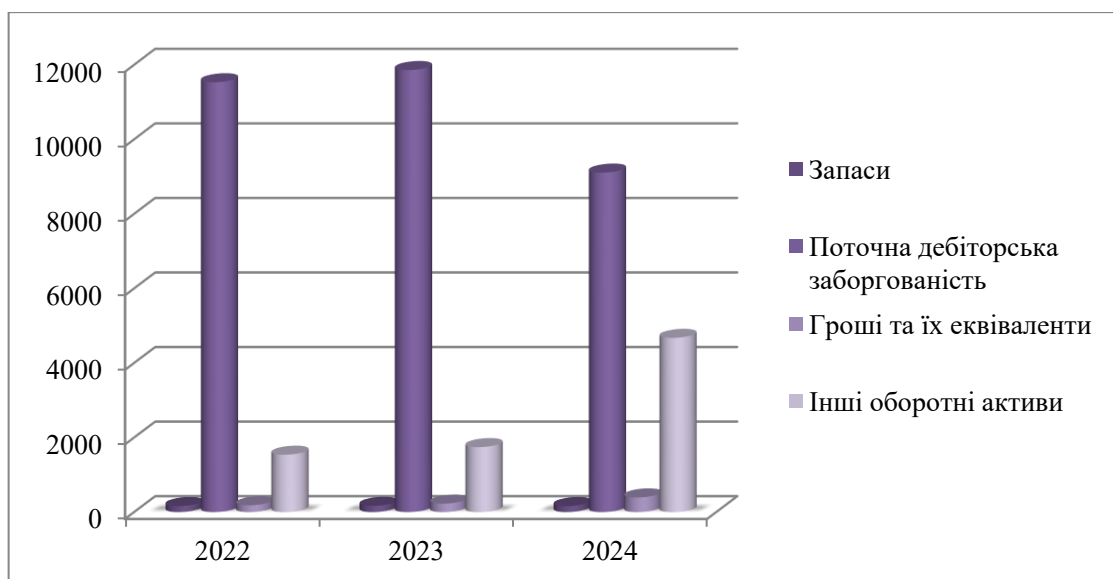

Рис.2.3. Динаміка оборотних активів

Поточна дебіторська заборгованість демонструє спочатку невелике зростання у 2023 році, а потім значне зниження у 2024 році, що позитивно впливає на ліквідність і свідчить про поліпшення стягнення заборгованостей. Водночас грошові кошти та їх еквіваленти відчутно збільшилися, що зміцнює фінансову стійкість підприємства та підвищує його здатність виконувати поточні зобов'язання.

Інші оборотні активи показали значне зростання, що вплинуло на зміну структури оборотних активів: їх питома вага збільшилася з 11,5% у 2022 році до 32,6% у 2024 році. Це може свідчити про інвестиції у короткострокові фінансові інструменти або інші активи, які підвищують гнучкість використання ресурсів.

Загалом динаміка оборотних активів свідчить про збільшення ліквідної частини активів підприємства та поступове поліпшення фінансового стану, водночас необхідно контролювати структуру дебіторської заборгованості та інших оборотних активів для забезпечення ефективності їх використання.

Нижче наведено динаміку поточної дебіторської заборгованості підприємства за 2022–2024 роки. Таблиця відображає зміни загальної дебіторської заборгованості, а також її складові за товари, роботи та послуги, розрахунки з бюджетом і інші поточні заборгованості. Аналіз цих даних дозволяє оцінити ефективність стягнення дебіторської заборгованості, її вплив на ліквідність підприємства та фінансову стійкість.

Таблиця 2.5

Динаміка поточної дебіторської заборгованості

№	Показник	рік			приріст			
					абсолютний		відносний	
		2022	2023	2024	2023-2022	2024-2023	2023/2022	2024/2023
1	Поточна дебіторська заборгованість за:	11530,9	11858,8	9107,2	327,9	-2751,6	1,028	0,768
2	товари, роботи, послуги	10726,8	6035,9	3734	-4690,9	2301,9	0,563	0,619
3	розрахунками з бюджетом	33,9	44,5	71,1	10,6	26,6	1,313	1,598
4	Інша поточна заборгованість	770,2	5778,4	5302,1	5008,2	-476,3	7,502	0,918

Загальна поточна дебіторська заборгованість підприємства за період 2022–2024 років спочатку зросла з 11 530,9 тис. грн у 2022 році до 11 858,8 тис. грн у 2023 році, а потім істотно знизилася до 9 107,2 тис. грн у 2024 році. Це свідчить про покращення ефективності стягнення заборгованостей та зменшення ризику неплатежів.

Дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги демонструє стійку тенденцію до зниження: з 10 726,8 тис. грн у 2022 році до 3 734 тис. грн у 2024 році, що означає значне скорочення невиплачених сум клієнтами. Водночас заборгованість за розрахунками з бюджетом зросла майже у півтора рази, що може бути пов'язано з податковими або іншими бюджетними платежами, які очікують на відшкодування.

Інша поточна заборгованість показала різке збільшення у 2023 році (до 5 778,4 тис. грн), а потім незначне зменшення у 2024 році до 5 302,1 тис. грн. Така динаміка свідчить про значні одноразові зміни в складі інших дебіторських вимог, які слід контролювати для збереження ліквідності підприємства.

Загалом, аналіз показує позитивну тенденцію у зменшенні основної дебіторської заборгованості за товари та послуги, що сприяє підвищенню фінансової стійкості підприємства, водночас необхідно звернути увагу на структуру інших поточних активів, щоб запобігти ризику втрат.

Для оцінки результативності управління оборотними активами проаналізуємо показники ефективності їх використання за 2022–2024 роки. У таблиці наведено зміни чистого доходу, середньорічної вартості оборотних активів, показників обіговості та коефіцієнта завантаження, що дозволяє визначити тенденції у швидкості обертання ресурсів і загальній ефективності використання обігових коштів.

За період 2022–2024 років чистий дохід від реалізації продукції підприємства поступово зменшувався — з 26 630,7 тис. грн у 2022 році до 18 801,6 тис. грн у 2024 році. Одночасно середньорічна вартість оборотних активів

зросла з 13 414,5 тис. грн до 14 334,3 тис. грн, що свідчить про збільшення обсягів обігових коштів у підприємства.

Час обігу оборотних активів зменшився з 0,0268 до 0,0251 року, що означає, що підприємство дещо прискорило обіг своїх ресурсів. Проте швидкість обертання оборотних активів знизилася з 1,985 до 1,312 разів на рік, що свідчить про меншу ефективність використання оборотних коштів у порівнянні з попереднім періодом.

Таблиця 2.6

Динаміка ефективності використання оборотних активів

№	Показник	рік			приріст			
					абсолютний		відносний	
		2022	2023	2024	2023-2022	2024-2023	2023/2022	2024/2023
1	чистий дохід від реалізації продукції,	26630,7	20033,6	18801,6	-6597,1	-1232	0,752	0,939
2	Середньорічна вартість оборотних активів	13414,5	13994,9	14334,3	580,4	339,4	1,043	1,024
	Час обігу оборотних активів	0,0268	0,0257	0,0251	-0,0011	-0,0006	0,959	0,977
3	Швидкість обертання оборотних активів	1,985	1,431	1,312	-0,554	-0,119	0,721	0,917
4	Коефіцієнт завантаження	0,504	0,699	0,762	0,195	0,063	1,387	1,090

Коефіцієнт завантаження оборотних активів, навпаки, зріс з 0,504 до 0,762, що вказує на покращення використання ресурсів для отримання доходу. Зростання цього показника у 2024 році свідчить про більш раціональне і ефективне застосування оборотних активів у порівнянні з попередніми роками.

Загалом, аналіз свідчить про змішану динаміку: обсяг оборотних активів збільшився, їх час обігу дещо скоротився, але швидкість обертання знизилася, що вимагає уваги до ефективності управління ресурсами для підвищення рентабельності.

2.2 Формування обліково-аналітичної інформації для підготовки фінансової звітності малого підприємства ТЗОВ «ЄМК»

Формування обліково-аналітичної інформації є ключовим етапом у процесі складання фінансової звітності малого підприємства, зокрема ТЗОВ «ЄМК». Цей процес передбачає систематизацію, узагальнення та перевірку даних бухгалтерського обліку, що дозволяє відображати реальний фінансовий стан підприємства, результати його діяльності та зміни у власному капіталі. Обліково-аналітична інформація забезпечує основу для точного заповнення форм фінансової звітності, таких як баланс, звіт про фінансові результати та інші регламентовані форми. Крім того, вона є необхідною для проведення внутрішнього аналізу ефективності діяльності підприємства та підготовки до аудиту, що гарантує достовірність і надійність фінансових даних.

Для забезпечення повноти, достовірності та неупередженості інформації щодо стану активів, зобов'язань і власного капіталу, а також результатів діяльності підприємства, головний бухгалтер організовує і проводить завершальні роботи перед складанням фінансової звітності. Обсяг цих робіт залежить від періоду, за який формується звітність, причому найбільший обсяг виконуються перед підготовкою річного фінансового звіту.

Послідовність основних робіт включає:

1. Ознайомлення з нормативно-правовою базою – працівники бухгалтерії вивчають нові законодавчі акти, зміни та доповнення до чинних законів і нормативних документів, що регламентують зміст, структуру та порядок складання і подання фінансової звітності.

2. Проведення інвентаризації – головний бухгалтер готує наказ по підприємству щодо інвентаризації товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів та розрахунків. У наказі визначається склад робочих інвентаризаційних комісій, строки проведення інвентаризації та порядок відображення її результатів на рахунках бухгалтерського обліку [42].

Ці етапи забезпечують правильність і повноту даних, що відображаються у фінансовій звітності, та слугують основою для подальшого аналізу і аудиту.

Формування обліково-аналітичної інформації для визначення показників фінансової звітності є ключовим процесом для будь-якого підприємства. Він включає збір, обробку та аналіз фінансових даних, які надалі використовуються для складання звітів. Показники фінансової звітності, такі як чистий прибуток, оборотність активів, рентабельність та інші, відображають реальний фінансовий стан компанії та дозволяють зовнішнім користувачам отримати об'єктивну оцінку її діяльності.

Для малих підприємств формування фінансових показників особливо важливе, оскільки вони дають змогу розрахувати такі ключові характеристики, як чистий прибуток, витрати, оборотність активів, рентабельність, ліквідність та інші. Коректне визначення цих показників дозволяє підприємству приймати стратегічні рішення, планувати розвиток і покращувати фінансовий стан. При цьому слід враховувати специфіку діяльності малого підприємства, що впливає на методику розрахунку і оцінку фінансових показників.

Фінансові звіти малих підприємств і мікропідприємств включають Баланс та Звіт про фінансові результати. Водночас існують суттєві відмінності щодо кількості статей, що відображаються у цих формах, а також ступеня їхньої агрегації (рис. 2.4). Ці відмінності обумовлені спрощеними вимогами до звітності для мікропідприємств, що дозволяє зменшити обсяг деталізації та полегшити процес підготовки фінансових документів.

Процес підготовки та складання фінансової звітності умовно можна розділити на три основні етапи: підготовчий, основний (безпосереднє складання звітності) та завершальний (затвердження і підписання фінансових документів).

Перший, підготовчий етап передбачає:

- ознайомлення бухгалтера з чинними змінами та доповненнями до законодавчих і нормативних актів, які регламентують зміст, структуру та порядок складання і подання фінансової звітності;
- проведення інвентаризації активів, зобов'язань і капіталу, визначення її результатів та відображення їх у бухгалтерських рахунках;

- внесення уточнень у показники форм звітності у разі, якщо зміни у законах та нормативних документах набирають чинності не з дати їх затвердження;
- врахування структурних змін на підприємстві, які можуть впливати на формування фінансової звітності.

Цей етап забезпечує повноту та достовірність обліково-аналітичної інформації, що стане основою для наступного складання фінансових звітів та їх затвердження.

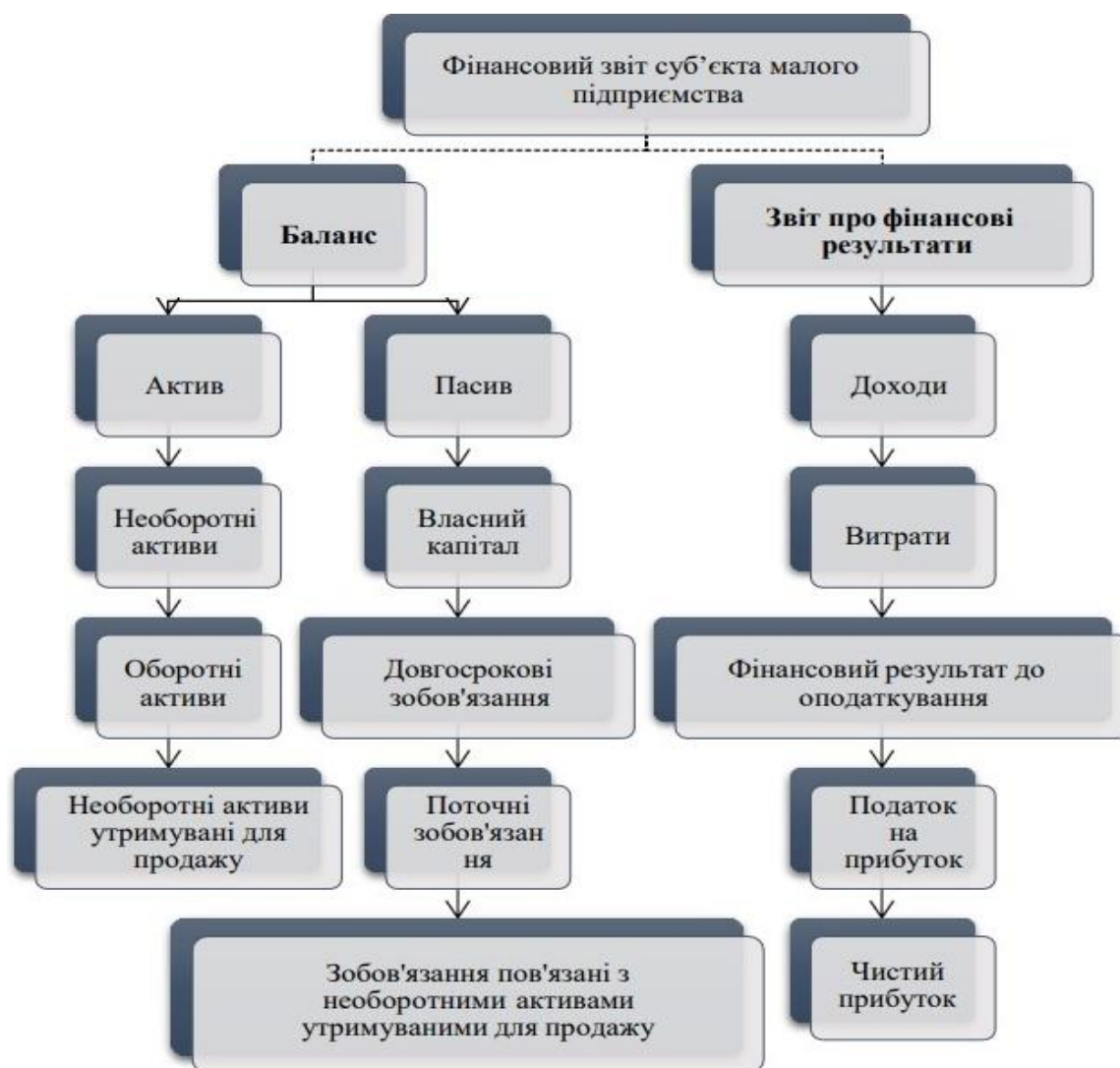

Рис. 2.4 Структура фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва

Під час підготовчого етапу бухгалтер повинен:

- здійснити уцінку активів, якщо їхня чиста вартість реалізації є меншою за первісну, та віднести різницю на витрати підприємства;

- перевірити та закрити рахунки аналітичного обліку;
- скласти оборотні відомості за аналітичними рахунками.

Ці дії забезпечують достовірність даних, яка є основною вимогою при заповненні форм фінансової звітності. Підготовчий етап завершується формуванням оборотно-сальдової відомості за синтетичними рахунками та її перевіркою на співпадіння загальних сум оборотів та сальдо по дебету і кредиту.

На наступному, основному етапі, здійснюється безпосереднє заповнення фінансової звітності малого підприємства, яка складається з Баланс (форма №1-м) та Звіт про фінансові результати (форма №2-м). Проводиться перевірка узгодженості показників між цими формами відповідно до методики узгодження фінансових показників.

Завершальний етап передбачає затвердження та підписання фінансової звітності керівником підприємства та головним бухгалтером, що підтверджує її достовірність і готовність до використання для внутрішнього аналізу та аудиту.

Мікропідприємства виконують аналогічні процедури підготовки та складання фінансової звітності. Одним із найважливіших звітів є Баланс, оскільки він відображає фінансовий стан підприємства на конкретну дату. Аналіз Балансу дозволяє оцінити ефективність використання активів, структуру зобов'язань та розподіл власного капіталу. Основна мета складання цієї форми звітності полягає в наданні стейкхолдерам та іншим зацікавленим користувачам повної, достовірної та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства [29].

Баланс складається із заголовка та основної частини. У заголовку Балансу ТЗОВ «ЄМК» зазначають:

- назву підприємства та його організаційно-правову форму,
- місцезнаходження,
- коди ЄДРПОУ, КАТОТТГ, КОПФГ, КВЕД,
- іншу інформацію, що забезпечує користувачів необхідними даними про підприємство.

Це дозволяє забезпечити ідентифікацію підприємства та створює основу для подальшого аналізу його фінансового стану.

«Баланс малого підприємства складається в тисячах гривень з одним десятковим знаком Елементами балансу є: активи; зобов'язання; власний капітал. Підсумок активів балансу повинен дорівнювати сумі зобов'язань та власного капіталу, що пояснюється балансовою рівністю на підприємстві» [29]. У таблиці 2.7 наочно видно різницю між цими балансами.

Таблиця 2.7

Зміст та структура активу балансу суб'єктів малого підприємництва відповідно до НП(С)БО 25

Група активів	Складові елементи	Призначення / коментарі
Необоротні активи	Нематеріальні активи	Використовуються підприємством протягом тривалого часу для здійснення діяльності; не мають матеріальної форми
	Основні засоби	Матеріальні активи, що служать для виробничих або адміністративних цілей понад один рік
	Незавершені капітальні інвестиції	Капітальні витрати, що ще не введені в експлуатацію
	Довгострокові біологічні активи	Сільськогосподарські та інші живі активи, що використовуються протягом тривалого часу
	Довгострокові фінансові інвестиції	Інвестиції у цінні папери або інші активи з терміном понад один рік
	Інші необоротні активи	Активи, що не включені до попередніх категорій, але використовуються понад один рік
Оборотні активи	Запаси	Матеріальні цінності для виробництва або продажу в поточному періоді
	Поточні біологічні активи	Активи сільськогосподарського призначення, що використовуються та реалізуються протягом року
	Дебіторська заборгованість	Заборгованість покупців за товари, роботи, послуги та інші розрахунки
	Грошові кошти та їх еквіваленти	Гроші на рахунках і в касі підприємства, легкореалізовані активи
	Поточні фінансові інвестиції	Короткострокові інвестиції, що можуть бути конвертовані у грошові кошти протягом року
	Витрати майбутніх періодів	Передоплачені витрати, що відносяться на майбутні періоди
	Інші оборотні активи	Інші активи, що реалізуються або використовуються протягом одного року
	Необоротні активи, утримувані для продажу	Активи, призначені для реалізації, які більше не використовуються у господарській діяльності

У таблиці 2.8 наведено аналіз пасиву балансу, який відображає джерела фінансування підприємства. До них належать: банківські кредити, зобов'язання перед постачальниками та підрядниками, а також зобов'язання перед власниками. Ця інформація дозволяє оцінити структуру капіталу та фінансову стійкість підприємства, а також забезпечує основу для аналізу ефективності використання залучених і власних коштів.

Таблиця 2.8

Зміст та структура пасиву балансу суб'єктів малого підприємництва відповідно до НП(С)БО 25

Група пасиву	Складові елементи	Призначення / коментарі
Власний капітал	Статутний капітал	Внески засновників, що формують початковий капітал підприємства
	Додатковий капітал	Кошти та активи, отримані від власників понад статутний капітал
	Резервний капітал	Створюється відповідно до законодавства або установчих документів для покриття можливих втрат
	Нерозподілений прибуток (непокриті збитки)	Прибуток, що залишився у розпорядженні підприємства після виплати дивідендів; або збитки минулих періодів
Довгострокові зобов'язання	Банківські кредити та позики	Заборгованість за кредитами зі строком погашення понад один рік
	Інші довгострокові зобов'язання	Зобов'язання підприємства, що мають строк погашення понад рік
Поточні зобов'язання	Короткострокові кредити та позики	Заборгованість за кредитами зі строком погашення до одного року
	Поточна заборгованість постачальникам і підрядникам	Заборгованість за товари, роботи, послуги, що підлягає сплаті протягом року
	Поточні зобов'язання з оподаткування	Податкові зобов'язання, включаючи податок на прибуток, ПДВ та інші збори
	Інші поточні зобов'язання	Зобов'язання, що підлягають погашенню протягом року і не включені до попередніх категорій

Використовуючи дані Балансу ТЗОВ «ЄМК», нами було проведено детальний аналіз фінансового стану, який представлений у розділі 2.1 цієї роботи.

Для відображення фінансових результатів діяльності підприємства за певний період ТЗОВ «ЄМК» використовує форму №2-мс «Звіт про фінансові результати», структура якої наведена у таблиці 2.9.

Інформаційне забезпечення при складанні звітності малими підприємствами є надзвичайно важливим процесом, оскільки від нього залежить точність, достовірність та своєчасність фінансової звітності.

Таблиця 2.9

Зміст та структура Звіту про фінансові результати суб'єктів малого підприємництва відповідно до НП(С)БО 25

Компонент звіту	Статті / Складові	Призначення / коментарі
Доходи	Доходи від реалізації товарів, робіт, послуг	Відображають суму отриманих надходжень від основної діяльності підприємства
	Інші операційні доходи	Включають доходи, що не пов'язані з основною діяльністю, наприклад, надходження від оренди або реалізації майна
Витрати	Собівартість реалізованих товарів, робіт, послуг	Витрати на виробництво або придбання продукції та надання послуг
	Адміністративні витрати	Витрати на управлінські потреби підприємства
	Витрати на збут	Витрати, пов'язані з реалізацією продукції (маркетинг, доставка, комісії)
	Інші операційні витрати	Витрати, що не відносяться до основної діяльності, наприклад, штрафи або втрати від непередбачених подій
Фінансовий результат до оподаткування	Прибуток або збиток до сплати податку на прибуток	Різниця між загальними доходами та витратами підприємства до оподаткування
Податок на прибуток	Податкові зобов'язання	Сума податку на прибуток, нарахована за звітний період
Чистий прибуток (збиток)	Показник фінансового результату підприємства	Підсумковий фінансовий результат діяльності підприємства після сплати податків

Фінансова звітність формується на основі різноманітних первинних документів, як паперових, так і електронних, які підтверджують факти здійснення господарських операцій на підприємстві (рис. 2.5).

Рис. 2.5 Інформаційне забезпечення фінансової звітності ТЗОВ «ЄМК»

ТЗОВ «ЄМК» використовує журнально-ордерну систему обліку. Цей метод бухгалтерського обліку передбачає реєстрацію фінансових операцій у спеціальних журналах та ордерах. Кожна операція спершу фіксується в журналі відповідно до встановленої схеми, а потім відображається в ордерах для подальшого узгодження та балансування облікових даних. Завдяки такому підходу формується впорядкований облік фінансових подій, що забезпечує ефективний контроль за ними в обліковій системі підприємства (рис. 2.3).

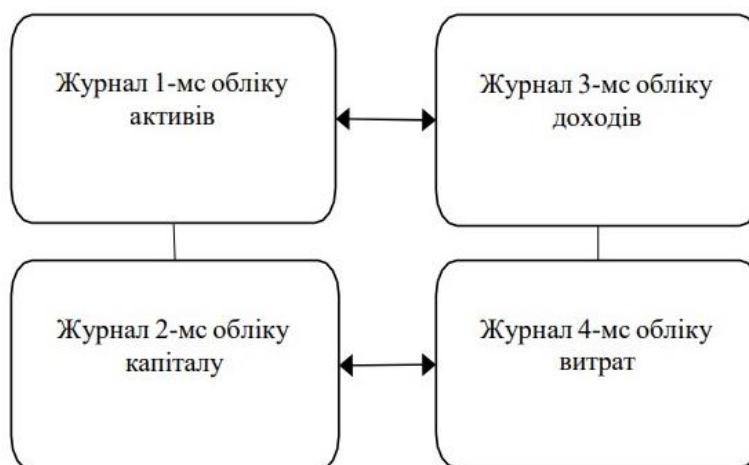

Рис. 2.3 Журнали обліку господарських операцій малих підприємств

Для ведення аналітичного обліку на підприємстві до журналів можуть додаватися спеціальні відомості. Усі записи в облікових реєстрах здійснюються

на основі первинних документів, які підтверджують факт проведення фінансової операції. Це забезпечує достовірність і точність фінансової звітності підприємства, що є важливим аспектом його облікової політики.

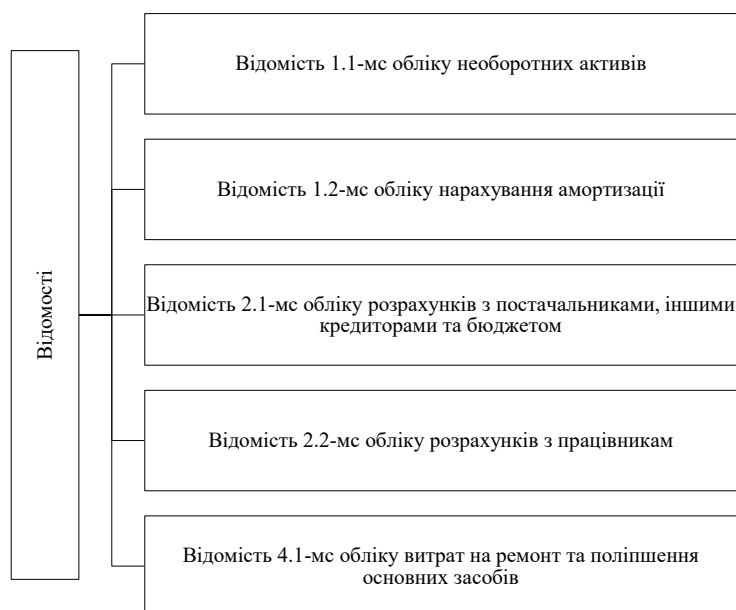

Рис. 2.4 Відомості обліку господарських операцій

Облікова інформація щодо активів, зобов'язань та власного капіталу малого підприємства накопичується на рахунках бухгалтерського обліку за методом подвійного запису та відображається у фінансовій звітності. У таблиці 2.15 наведено методику формування показників форми № 1-мс «Баланс» на кінець 2024 року для ТЗОВ «ЄМК», де по кожній статті зазначено сальдо відповідних рахунків.

Таблиця 2.10

Показники активу форми № 1-мс «Баланс» ТЗОВ «ЄМК» на кінець 2024 р.

Актив	Код рядка	Методика формування показника	Сума, тис. грн
I. Необоротні активи			
Основні засоби	1010	Рядок 1011 – рядок 1012	47
Первісна вартість	1011	Дебет 10 «Основні засоби»	81,1
Знос	1012	Кредит 13 «Знос необоротних активів»	34,1
Усього за розділом I	1095	Рядок 1005 + 1010 + 1020 + 1030 + 1090	47,0
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	Дебет 20 «Виробничі запаси»	161,0
Поточна дебіторська заборгованість	1155	Дебет 37 «Розрахунки з різними дебіторами»	
Гроші та їх еквіваленти	1165	Дебет 30 «Готівка», Дебет 31	393,0

		«Рахунки в банках»	
Усього за розділом II	1195	Рядок 1100 + 1110 + 1155 + 1173	14344,3
Баланс	1300	Рядок 1095 + 1195	14381,3

Формування показників пасиву Балансу наведено в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Формування показників пасиву форми № 1-мс «Баланс» ТЗОВ «ЄМК» на кінець 2024 р.

Пасив	Код рядка	Методика формування показника	Сума, тис. грн
I. Власний капітал			
Статутний капітал	1400	Декларований капітал підприємства	1
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1410	Різниця між доходами та витратами минулих періодів	(1830,7)
Усього за розділом I	1495	Сума рядків 1400 + 1410 + 1420 + 1430	(1829,7)
II. Зобов'язання			
Довгострокові зобов'язання	1500	Заборгованість підприємства за довгостроковими кредитами та позиками	
Поточні зобов'язання	1550	Заборгованість підприємства за короткостроковими кредитами, розрахунками з постачальниками та працівниками	16211,0
Усього за розділом II	1595	Сума рядків 1500 + 1550	16211,0
Баланс (Пасив)	1600	Рядок 1495 + 1595	14381,3

Звіт про фінансові результати (форма № 2-мс) складається з дохідної та видаткової частини та окремо відображає фінансовий результат діяльності малого підприємства — прибуток або збиток.

Порядок формування показників Звіту про фінансові результати представлено у таблиці 2.12.

Таблиця 2.12

Формування показників форми № 2-мс «Звіт про фінансові результати» ТЗОВ «ЄМК», 2024 р.

Показник	Код рядка	Методика формування	Сума, тис. грн
Доходи			
Дохід від реалізації продукції (товарів, послуг)	2000	Включає всі доходи від основної діяльності підприємства	18801,6
Інші доходи	2240	Доходи, що не входять до основної діяльності	6,2
Усього доходів	2280	Сума рядків 2000 + 2240	18807,8

Витрати				
Собівартість реалізованої продукції	2050	Дебет рахунків витрат на виробництво	на	(61,8)
Інші операційні витрати	2180	Адміністративні, збутові та фінансові витрати	та	(18391,2)
Усього витрат	2285	Сума рядків 2100 + 2110		(18453,0)
Фінансовий результат (прибуток/збиток)	2290	Рядок 2090 – рядок 2190		354,8

3.3 Напрями удосконалення фінансової звітності малих підприємств

Фінансова звітність є ключовим елементом економічної діяльності підприємства та відіграє важливу роль у процесі прийняття управлінських рішень. Для малих підприємств особливо актуальним є її удосконалення з метою забезпечення точності облікових даних, оперативності їх аналізу та підвищення довіри з боку зацікавлених сторін.

Інформаційний продукт, що формується в бухгалтерській системі малого підприємства, повинен виконувати такі функції:

- забезпечувати основу для прийняття поточних і стратегічних управлінських рішень;
- сприяти формуванню позитивного іміджу суб'єкта малого підприємництва серед постачальників, покупців, кредиторів та інвесторів;
- гарантувати достовірність нарахувань та повноту сплати податків і зборів, мінімізуючи ризики зауважень з боку податкових органів.

Для практичного удосконалення фінансової звітності на малих підприємствах доцільно застосовувати такі заходи:

1. Автоматизація обліку та звітності
 - Впровадження сучасних програмних продуктів для ведення бухгалтерського обліку, що забезпечують швидкий та точний збір фінансових даних.
 - Використання електронних журналів і ордерів, що дозволяє зменшити помилки при реєстрації операцій і спростити підготовку звітів.
2. Стандартизація форм та методик обліку

- Дотримання єдиних методик формування показників Балансу та Звіту про фінансові результати відповідно до чинних нормативних документів.
- Розробка внутрішніх інструкцій з відображення окремих видів доходів, витрат та активів для уникнення помилок у звітності.
- 3. Покращення аналітичного супроводу
 - Ведення аналітичного обліку по ключових статтях фінансової звітності для оцінки ефективності використання ресурсів.
 - Використання аналітичних таблиць і графіків для візуалізації фінансових результатів і прийняття управлінських рішень.
- 4. Підвищення прозорості та достовірності
 - Регулярна перевірка первинних документів та звірка даних обліку з фактичними операціями.
 - Впровадження внутрішнього контролю за формуванням доходів, витрат і облікових проводок для мінімізації ризику помилок або шахрайства.
- 5. Підвищення кваліфікації персоналу
 - Навчання бухгалтерів і фінансових працівників новим методам обліку та звітності.
 - Організація семінарів і тренінгів щодо змін у законодавстві та практичних аспектах формування фінансової звітності.

Впровадження цих заходів дозволить малим підприємствам підвищити точність і своєчасність фінансової інформації, полегшити її аналіз і прийняття управлінських рішень, а також зміцнити довіру з боку партнерів, інвесторів і контролюючих органів.

Висновки до розділу 2

Проведений комплексний аналіз фінансового стану ТзОВ «ЄМК» за 2022–2024 роки дозволяє зробити висновок про наявність одночасно як негативних, так і відновлювальних тенденцій у його господарській діяльності. Найбільш проблемним для підприємства став 2023 рік, коли спостерігалось значне скорочення обсягів чистого доходу, погіршення прибутковості та

посилення збитковості окремих операцій. У цей період зростали операційні витрати та поглиблювався нерозподілений збиток, що істотно вплинуло на фінансову стійкість.

У 2024 році ситуація частково стабілізувалася: фінансовий результат до оподаткування та чистий прибуток продемонстрували позитивну динаміку, знизилася окремі види витрат, зменшилася дебіторська заборгованість, а оборотні активи стали більш ліквідними за рахунок зростання коштів та інших поточно реалізованих активів. Водночас різке збільшення окремих зобов'язань, зокрема інших поточних, а також суттєве залучення короткострокових кредитів створюють додаткове навантаження на фінансову систему підприємства та підвищують ризики у сфері платоспроможності.

Позитивною є тенденція щодо оновлення основних засобів, підвищення коефіцієнтів їх придатності та зменшення відносного зносу, що свідчить про модернізацію матеріально-технічної бази та закладає передумови для зростання ефективності діяльності в майбутніх періодах. Ефективність використання оборотних активів має суперечливий характер: незважаючи на зростання їх загального обсягу, швидкість обертання уповільнилася, що вказує на потребу вдосконалення системи управління ресурсами.

У цілому фінансовий стан ТЗОВ «ЄМК» можна охарактеризувати як такий, що перебуває у стадії поступового відновлення після кризового 2023 року. Підприємство демонструє здатність адаптуватися до змін ринкового середовища, скорочувати окремі види витрат та підвищувати ліквідність активів. Разом з тим для забезпечення стабільного довгострокового розвитку необхідним є посилення контролю за дебіторською заборгованістю, оптимізація структури зобов'язань, а також підвищення ефективності використання оборотних активів та розширення джерел доходів.

Формування обліково-аналітичної інформації є ключовим етапом у підготовці фінансової звітності малого підприємства ТЗОВ «ЄМК». Цей процес забезпечує систематизацію, узагальнення та перевірку даних бухгалтерського обліку, що дозволяє достовірно відображати фінансовий стан підприємства,

результати його діяльності та зміни у власному капіталі. Обліково-аналітична інформація є основою для складання Балансу та Звіту про фінансові результати, а також для проведення внутрішнього аналізу та аудиту, що підвищує точність і надійність фінансових даних.

Процес формування фінансової звітності передбачає підготовчий етап (ознайомлення з нормативною базою, проведення інвентаризації, уточнення облікових даних), основний етап (безпосереднє складання форм № 1-мс та № 2-мс) та завершальний етап (затвердження і підписання звітності). Така послідовність робіт забезпечує повноту та достовірність фінансових показників, що дозволяє оцінити ефективність використання активів, структуру зобов'язань і власного капіталу, прибутковість та фінансову стійкість підприємства.

Для удосконалення фінансової звітності малих підприємств доцільно впроваджувати автоматизацію обліку та звітності, стандартизувати форми та методики обліку, покращувати аналітичний супровід, підвищувати прозорість і достовірність інформації та підвищувати кваліфікацію персоналу. Реалізація цих заходів дозволяє забезпечити оперативність підготовки звітності, підвищити якість фінансових даних, полегшити управлінські рішення та зміцнити довіру зацікавлених сторін, включно з інвесторами, кредиторами та контролюючими органами.

РОЗДІЛ 3 АУДИТ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

3.1 Контрольні процедури з перевірки фінансових показників у звітності малого підприємства

Аудит фінансової звітності — це формалізований процес перевірки й аналізу фінансових документів підприємства з метою підтвердження їхньої достовірності, повноти та відповідності чинному законодавству й нормативним вимогам. Така перевірка здійснюється незалежними аудиторами і слугує інструментом підвищення довіри зацікавлених сторін до оприлюдненої фінансової інформації, оскільки гарантує її прозорість та коректність.

Для малих підприємств проведення аудиту не є обов'язковою вимогою. Проте, з огляду на складні умови функціонування бізнесу — зокрема наслідки пандемії COVID-19 та дію воєнного стану — у керівників можуть виникати управлінські питання, що потребують незалежної професійної оцінки. У таких випадках підприємства мають можливість ініціювати добровільний аудит, тоді як обов'язковий аудит проводиться лише за наявності підстав, визначених законодавством.

Аудит фінансової звітності здійснюється на добровільних засадах, за винятком випадків, коли його проведення прямо передбачено законодавчими чи нормативними вимогами. Значна частина підприємств ініціює добровільний аудит з власної ініціативи, прагнучи підвищити рівень довіри інвесторів, кредиторів та інших стейкхолдерів до точності й достовірності оприлюднених фінансових даних. Ключові завдання, які покликаний виконувати аудит фінансової звітності, наведено в таблиці 3.1.

Метою аудитора є організація планування аудиту таким чином, щоб забезпечити його максимально ефективного виконання. Процес планування охоплює низку послідовних етапів, яких дотримуються аудитори для досягнення результативності перевірки.

По-перше, аудитор повинен сформувавши комплексне розуміння клієнта та його бізнес-середовища. Це включає аналіз галузевих особливостей, специфіки операційної діяльності та функціонування системи внутрішнього контролю, що дозволяє оцінити потенційні ризики та адаптувати аудиторський підхід.

По-друге, аудитори визначають цілі аудиту, які формуються з урахуванням ризикового профілю клієнта та характеру його діяльності. Чітке формулювання цілей забезпечує коректність організації роботи та відповідність вимогам чинних нормативно-правових актів.

Таблиця 3.1

Основні завдання аудиту фінансової звітності

Завдання аудиту фінансової звітності	Зміст завдання
Перевірка достовірності фінансових показників	Контроль правильності відображення даних у звітності
Оцінка відповідності законодавству та стандартам	Встановлення відповідності звітності нормам та вимогам облікових стандартів
Виявлення помилок і викривлень	Ідентифікація суттєвих недоліків у веденні обліку й складанні звітності
Аналіз системи внутрішнього контролю	Оцінка ефективності механізмів контролю за формуванням фінансових даних
Підтвердження реальності показників	Перевірка фактичного існування активів, зобов'язань та результатів діяльності
Надання аудиторського висновку	Формування незалежної думки щодо достовірності фінансової звітності
Рекомендації щодо вдосконалення	Пропозиції з покращення облікової політики та внутрішнього контролю

Наступним етапом є оцінювання ризиків суттєвих викривлень фінансової звітності. Аудитор аналізує ефективність внутрішнього контролю, оцінює характер господарських операцій та враховує зовнішні чинники, здатні вплинути на достовірність фінансової інформації.

На основі проведеної оцінки ризиків формується детальний план аудиту. У ньому визначаються обсяг перевірки, конкретні аудиторські процедури, які мають бути виконані, а також ресурси, необхідні для якісного завершення аудиту.

Важливою складовою підготовчого етапу є налагодження ефективної комунікації з керівництвом підприємства та членами аудиторської групи.

Своєчасне обговорення попередніх результатів, ризиків і застосовуваних процедур сприяє узгодженню дій учасників процесу та створює умови для ефективного й результативного проведення аудиту.

Зазначені особливості створюють специфічне середовище аудиту малих підприємств, що потребує адаптації стандартних аудиторських процедур. Аудитори повинні враховувати підвищені ризики, обумовлені низьким рівнем розподілу обов'язків, недостатньою формалізацією внутрішнього контролю та персональною домінацією керівника у процесі прийняття рішень. У таких умовах основний акцент аудиторської перевірки зміщується на детальнішу оцінку господарських операцій, підтвердження їх реальності та економічної доцільності, а також розширення обсягу вибіркового аудиту.

Крім того, аудит малих економічних суб'єктів характеризується обмеженістю ресурсів, документів та доступної інформації, що вимагає від аудитора високої професійної скрупульозності та здатності ефективно використовувати аналітичні процедури. В умовах недостатнього внутрішнього контролю саме аналітичні процедури часто стають ключовим інструментом для виявлення нетипових коливань, невідповідностей та потенційних викривлень у фінансовій звітності.

Важливою складовою є також оцінювання ризику шахрайства. На малих підприємствах ризик навмисних викривлень може бути вищим через концентрацію владних повноважень в одних руках та можливу відсутність належного контролю з боку власників чи наглядових органів. Тому аудитори мають приділяти особливу увагу операціям, що здійснюються за рішенням власника або керівника без належної документальної підтримки.

Водночас гнучкість організаційної структури малих підприємств дозволяє аудиторам швидше отримувати доступ до інформації, оперативно комунікувати з керівництвом і працівниками та скорочувати тривалість окремих процедур. Це створює умови для оптимізації аудиторського процесу за умови правильного планування та адекватної оцінки ризиків.

Таким чином, аудит суб'єктів малого бізнесу потребує збалансованого застосування міжнародних стандартів аудиту з одночасним урахуванням реальних умов функціонування таких підприємств. Ефективність перевірки значною мірою залежить від здатності аудитора адаптувати методику, зосередитись на найбільш ризикових ділянках та забезпечити належний професійний скептицизм при оцінюванні усіх аспектів фінансової звітності.

У зв'язку з вищезазначеними особливостями аудит малих економічних суб'єктів потребує адаптованого підходу та підвищеної уваги до потенційних ризиків. Аудитори повинні враховувати обмеженість ресурсів, концентрацію управлінських функцій у руках власника або керівника, а також специфіку ведення обліку й документування операцій. Це вимагає застосування аналітичних процедур, спрямованих на виявлення можливих спотворень, перевірки відповідності внутрішніх документів і звітності, а також оцінки ефективності існуючих систем контролю.

Особлива увага приділяється перевірці готівкових операцій, точності обліку доходів і витрат, а також контролю за обліковими даними, які ведуться в комп'ютеризованих системах. Аудитори повинні розробляти план перевірки таким чином, щоб мінімізувати ризики маніпуляцій із записами та забезпечити достовірність фінансової звітності. Крім того, у процесі аудиту важливо підтримувати тісну комунікацію з керівництвом підприємства для своєчасного уточнення операцій і перевірки процедур внутрішнього контролю.

Таким чином, проведення аудиту на малих підприємствах має не лише перевірочний, а й превентивний характер, оскільки своєчасне виявлення недоліків у обліку і контролі дозволяє запобігти суттєвим викривленням фінансових даних і підвищити рівень довіри до фінансової звітності серед зацікавлених сторін.

Під час проведення аудиту малих підприємств, які працюють на спрощеній системі оподаткування, аудитори повинні приділяти особливу увагу дотриманню законодавчих норм і правильності ведення обліку. Зокрема, аудитори оцінюють:

- Обґрунтованість застосування спрощеної системи оподаткування — перевіряється відповідність підприємства нормативним критеріям, за якими воно підпадає під дію спрощеної системи;
- Дотримання порядку ведення обліку доходів і витрат — аудитори аналізують правильність відображення господарських операцій у книзі обліку доходів і витрат, перевіряють повноту та своєчасність записів;
- Правильність обчислення витрат і валової виручки — здійснюється контроль коректності розрахунків та відповідності фінансових показників первинним документам і законодавчим вимогам.

Таблиця 3.2.

Основні ризики і заходи аудиту для малих підприємств

Ризики	Заходи аудиту для зниження ризиків
Обмежений поділ повноважень і відповідальності серед облікових працівників	Перевірка процедур внутрішнього контролю, аналіз розподілу функцій та обов'язків, контроль доступу до активів
Концентрація управлінських рішень у руках власника або керівника	Інтерв'ю з керівництвом, перевірка документального підтвердження ключових операцій, тестування авторизації транзакцій
Нерегулярне ведення обліку та можливі помилки в документації	Застосування аналітичних процедур, звірка облікових записів із зовнішніми джерелами, перевірка журналів і первинних документів
Готівкові операції, що можуть бути неповно відображені	Детальна перевірка готівкових оборотів, аналіз касових звітів і документів, вибіркові інвентаризації
Можливість маніпуляцій у комп'ютеризованих системах обліку	Перевірка доступу до систем, тестування змін у базах даних, контроль за операціями «заднім числом»
Відсутність регулярних взаємних звірок облікових даних	Впровадження аналітичних перевірок і процедур перехресного контролю між підрозділами

Крім того, аудитори повинні перевіряти систему внутрішнього контролю малого підприємства, оцінюючи її надійність і ефективність. Система внутрішнього контролю має забезпечувати запобігання шахрайству, помилкам, втратам і неправильному веденню обліку. Для цього малі підприємства можуть застосовувати різні методи контролю, зокрема:

- проведення внутрішніх аудитів;
- розподіл обов'язків між співробітниками;
- контроль за доступом до фінансової інформації;

- регулярний перегляд і оновлення системи контролю відповідно до змін у бізнес-середовищі.

Ефективна система внутрішнього контролю не лише знижує ризики викривлення фінансової інформації, а й створює підґрунтя для підвищення довіри інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін до фінансової звітності малого підприємства.

3.2. Структура аудиторського процесу

Процес проведення аудиторської перевірки фінансової звітності здійснюється за чіткою послідовністю, що забезпечує системність, повноту та ефективність аудиту. Послідовність аудиторських процедур передбачає декілька ключових етапів, кожен із яких спрямований на досягнення основних цілей аудиту та мінімізацію ризиків викривлення фінансової інформації.

До основних етапів аудиту належать:

1. Планування аудиту — визначення обсягу перевірки, оцінка ризиків, розробка програми аудиторських процедур, ознайомлення з бізнесом клієнта та його системою внутрішнього контролю.
2. Попереднє вивчення фінансової звітності та документації — аналіз первинних документів, оцінка коректності бухгалтерських записів, перевірка відповідності обліку законодавчим та нормативним вимогам.
3. Оцінка ризиків та внутрішнього контролю — виявлення потенційних зон високого ризику, перевірка ефективності наявної системи внутрішнього контролю, тестування процедур контролю.
4. Проведення аудиторських процедур — застосування аналітичних процедур, документальних перевірок, інвентаризацій, підтверджень залишків та інших методів для підтвердження достовірності фінансової звітності.
5. Аналіз результатів перевірки та формування висновків — узагальнення отриманих даних, оцінка впливу виявлених помилок або невідповідностей на фінансову звітність, підготовка рекомендацій щодо усунення недоліків.

6. Складання аудиторського висновку — офіційне оформлення результатів аудиту, включаючи думку про достовірність фінансової звітності та відповідність її законодавчим вимогам.

Таким чином, дотримання зазначеної послідовності процедур дозволяє аудитору забезпечити всебічну перевірку фінансової звітності, своєчасне виявлення ризиків та підвищення довіри зацікавлених сторін до фінансових показників підприємства.

На рисунку 3.1 представлено порядок здійснення аудиторських процедур, що візуально відображає логіку та послідовність проведення аудиту фінансової звітності.

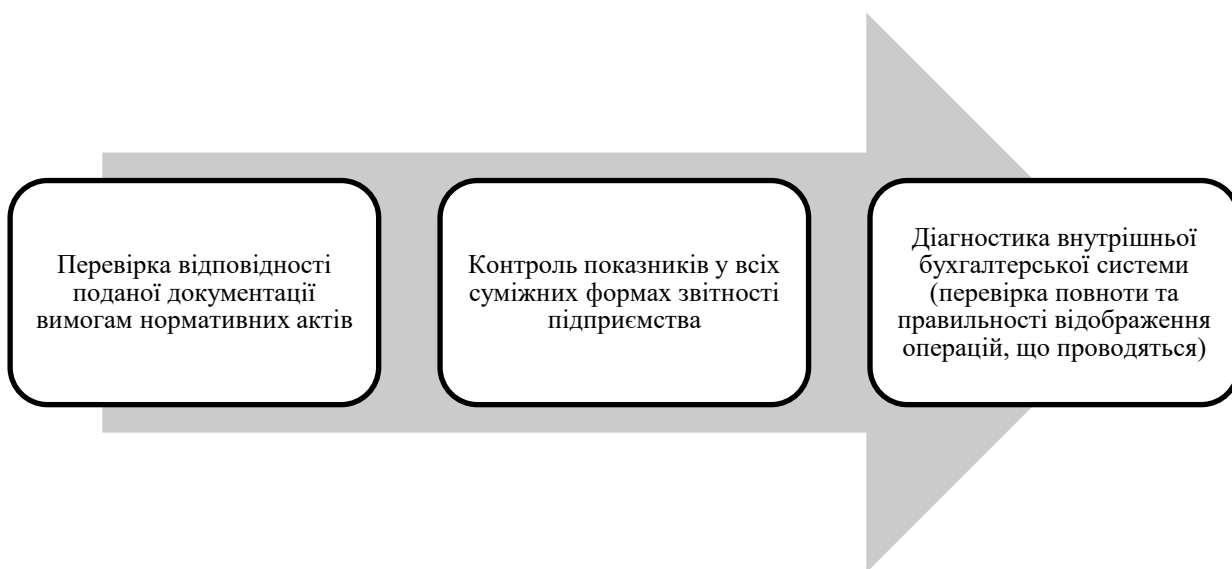

Рис. 3.1 Послідовність здійснення аудиторських процедур

Загалом, план проведення аудиту малих підприємств можна представити у вигляді логічної послідовності, яка відображає основні етапи роботи аудитора. Цей план враховує специфіку малого бізнесу, зокрема обмежені ресурси, концентрацію управлінських функцій у руках власника або керівника, а також можливі ризики викривлення фінансової інформації.

На рисунку 3.2 представлено схему планування аудиту малих підприємств, що включає основні кроки:

1. Ознайомлення з підприємством і його бізнес-середовищем – вивчення структури, операцій, системи внутрішнього контролю та галузевих особливостей.

2. Визначення цілей аудиту – постановка чітких завдань щодо перевірки фінансової звітності та оцінки ризиків.

3. Оцінка ризиків і системи внутрішнього контролю – ідентифікація потенційних зон високого ризику, тестування процедур контролю та аналіз операцій.

4. Розробка програми аудиту – визначення обсягу перевірки, методів аудиторських процедур і ресурсів, необхідних для виконання завдань.

5. Виконання аудиторських процедур – аналітичні перевірки, інвентаризації, документальні контролю, підтвердження залишків.

6. Аналіз результатів та формування висновків – оцінка впливу виявлених помилок, складання рекомендацій щодо усунення недоліків.

7. Складання аудиторського висновку – оформлення офіційного звіту про достовірність фінансової звітності та відповідність її нормативним вимогам.

Дотримання зазначеної послідовності дозволяє забезпечити ефективність аудиту, своєчасне виявлення помилок і підвищення рівня довіри до фінансової звітності малого підприємства.

Рис. 3.2. План аудиту

Відповідно до затвердженого плану розпочинається сам процес аудиту, причому під час його проведення допускається внесення змін до плану. Приклад можливої структури програми аудиту наведено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Програма аудиторської перевірки Звіту про фінансові результати

№	Етап аудиту	Мета процедури	Основні аудиторські процедури	Відповідальні	Терміни виконання	Примітки
1	Планування аудиту	Визначення загальної стратегії та обсягу аудиту	- Аналіз попередніх фінансових звітів- Виявлення ключових зон ризику- Формування плану аудиту	Аудитор, керівник групи	1 тиждень	План може коригуватися під час аудиту
2	Ознайомлення з діяльністю підприємства	Збір інформації про організаційну структуру та процеси	- Інтерв'ю з керівництвом- Вивчення внутрішніх регламентів і політик- Аналіз організаційних процедур	Аудитор	3 дні	Використовується для оцінки ризиків помилок
3	Попередній аналітичний огляд	Виявлення потенційних аномалій у звітності	- Порівняння фактичних показників з бюджетом та минулими періодами- Вертикальний та горизонтальний аналіз фінансових показників	Аудитор	2-3 дні	Виявлені аномалії визначають фокус подальшого аудиту
4	Перевірка доходів	Забезпечення достовірності відображення доходів	- Перевірка первинних документів- Порівняння даних обліку з банківськими виписками- Вибіркова перевірка операцій	Аудитор	3-5 днів	Особлива увага на великі та нетипові надходження
5	Перевірка витрат	Підтвердження законності та правильності витрат	- Аналіз рахунків-фактур, договорів та інших документів- Вибіркова перевірка операцій	Аудитор	3-5 днів	Контроль податкових наслідків витрат
6	Перевірка облікових записів	Переконання у правильності бухгалтерського обліку	- Зіставлення журналів, реєстрів і бухгалтерських проводок- Контроль за правильністю нарахування амортизації	Аудитор	2-4 дні	Виявлення помилок та корекційних записів
7	Аналітичні процедури підсумкового етапу	Підтвердження адекватності фінансової звітності	- Співставлення фінансових результатів із плановими показниками- Аналіз змін у фінансовому стані підприємства	Аудитор	2 дні	Підготовка до формування висновку

8	Підготовка аудиторського висновку	Надання офіційного результату перевірки	- Формування письмового аудиторського висновку-Рекомендації щодо усунення виявлених недоліків	Керівник аудиторської групи	1 тиждень	Висновок обговорюється керівництвом підприємства 3
---	-----------------------------------	---	---	-----------------------------	-----------	--

Аудиторські докази під час перевірки малих підприємств можуть набувати різних форм і слугують підтвердженням достовірності фінансової звітності. До них належать: фізичний огляд активів та зобов'язань, документальна перевірка операцій, письмові підтвердження від сторонніх контрагентів, аналітичний огляд фінансових показників та інші методи. Основна мета використання аудиторських доказів полягає у забезпеченні точності, повноти та достовірності фінансової інформації малого підприємства.

Таблиця 3.4.

Види аудиторських доказів та їх призначення”

№	Види аудиторських доказів	Приклади / форми підтвердження	Мета / призначення
1	Фізичний огляд активів та зобов'язань	Перевірка наявності товарів на складі, огляд основних засобів, інвентаризація	Підтвердження фактичного існування активів та зобов'язань
2	Документальні підтвердження	Рахунки-фактури, касові документи, банківські виписки, договори	Підтвердження правильності і законності проведених операцій
3	Письмові підтвердження від сторонніх учасників	Листи-підтвердження від клієнтів, постачальників, банків	Підтвердження заборгованостей і взаємних розрахунків
4	Аналітичні процедури	Порівняння фінансових показників з минулими періодами, аналіз співвідношень	Виявлення аномалій, помилок або потенційних ризиків у звітності
5	Інші методи	Спостереження за процесами, повторні обчислення, опитування працівників	Підтвердження правильності ведення обліку та ефективності внутрішніх контролів

Робочі документи аудитора під час перевірки малих підприємств можуть містити кілька основних елементів:

- Плани аудиту – документи, що містять розклад і стратегію проведення аудиту, визначення обсягу та характеру аудиторських процедур, ідентифікацію ризиків та встановлення цілей аудиту.
- Робочі папери – документи, які фіксують результати проведених перевірок, аналітичних досліджень, тестувань та інших аудиторських процедур.
- Аналіз фінансової звітності – включає вивчення фінансових та інших даних підприємства для перевірки відповідності нормативним вимогам і виявлення потенційних ризиків та проблем.

- Звіти аудитора – остаточні документи, у яких аудитор формулює власну думку щодо достовірності фінансової звітності малого підприємства.

Таблиця 3.5.

Аудиторські докази та робочі документи при аудиті малих підприємств

№	Категорія	Види / документи	Форми підтвердження / складові	Призначення
1	Аудиторські докази	Фізичний огляд активів та зобов'язань	Інвентаризація, огляд основних засобів, перевірка наявності товарів	Підтвердження фактичного існування активів та зобов'язань
2	Аудиторські докази	Документальні підтвердження	Рахунки-фактури, касові документи, банківські виписки, договори	Підтвердження правильності та законності операцій
3	Аудиторські докази	Письмові підтвердження від сторонніх учасників	Листи-підтвердження від клієнтів, постачальників, банків	Підтвердження заборгованостей та взаємних розрахунків
4	Аудиторські докази	Аналітичні процедури	Порівняння фінансових показників з минулими періодами, аналіз співвідношень	Виявлення аномалій, помилок або ризиків у звітності
5	Робочі документи аудитора	Плани аудиту	Розклад і стратегія аудиту, обсяг і характер робіт, ідентифікація ризиків	Організація аудиторського процесу та визначення пріоритетів
6	Робочі документи аудитора	Робочі папери	Фіксація результатів перевірок, тестувань, аналітичних досліджень	Документальне підтвердження виконаних процедур та забезпечення слідуваності
7	Робочі документи аудитора	Аналіз фінансової звітності	Дослідження фінансових та інших даних підприємства	Виявлення ризиків, перевірка дотримання нормативних вимог, оцінка фінансового стану
8	Робочі документи аудитора	Звіти аудитора	Остаточні документи з висловленням думки аудитора	Формулювання офіційного висновку щодо достовірності фінансової звітності

Виявлені помилки та порушення в документах можуть слугувати цінним джерелом інформації для управління та оптимізації бізнес-процесів малого підприємства. Аналізуючи фінансову звітність (табл. 2.15–2.17) та оцінюючи фінансовий стан (табл. 2.9–2.11), можна зробити висновок, що фінансовий стан ТЗОВ «ЄМК» оцінюється як задовільний. Разом з тим підприємство

характеризується недостатньою фінансовою стійкістю через наявність певних негативних проявів у окремих аспектах та відсутність очевидних тенденцій і передумов для покращення ситуації в найближчій перспективі.

Офіційним документом, який формується за результатами проведеного аудиту, є аудиторський висновок. Його оформлення здійснюється відповідно до вимог чинних стандартів аудиту та регуляторних нормативів.

3.3. Напрями вдосконалення аудиторського процесу малих підприємств

Аудит є важливою складовою системи контролю на будь-якому підприємстві, оскільки дозволяє оцінити ефективність та правильність проведення фінансових операцій, а також дотримання законодавства та внутрішніх процедур. Проведення аудиту сприяє виявленню можливих проблем і ризиків та підвищує рівень довіри зацікавлених сторін до діяльності організації.

Крім того, аудит є невід'ємною частиною управлінського процесу будь-якого бізнесу. Він передбачає систематичне вивчення та перевірку фінансової документації, операцій і процесів підприємства для забезпечення точності, прозорості та відповідності чинним нормативним і законодавчим вимогам. Регулярне проведення аудиту дозволяє своєчасно виявляти потенційні проблеми, контролювати результати діяльності, підвищувати ефективність управління та підтримувати довіру зацікавлених сторін.

З огляду на важливість аудиту у діяльності підприємства, науковці активно досліджують питання його удосконалення. Зокрема, Наталія Бондаренко та Віолетта Федорко підкреслюють необхідність проведення аудиту фінансової звітності, зазначаючи, що «непроведення аудиту фінансової звітності може вплинути на внутрішні та зовнішні управлінські рішення підприємств, такі як інвестиційне планування, кредитування та прийняття управлінських рішень... нехтування періодичністю проведення аудиту фінансової звітності також може призвести до збитків і фінансової

нестабільності, створюючи умови для фінансового шахрайства, протиправних дій та неконтрольованих ризиків» [23].

Особливу увагу заслуговує дослідження Лагодієнко Н. В. та Белінської К. В. [43], присвячене «Специфічним особливостям проведення аудиту малих підприємств в умовах поширення пандемії COVID-19». Стаття цікава тим, що авторки розглянули особливості аудиту в умовах надзвичайної ситуації, пов'язаної з пандемією. Сьогодні підприємства стикаються з новими викликами – війною, яка також істотно впливає на умови проведення аудиту.

В умовах війни проведення аудиту стає складнішим через низку факторів:

- **Безпека:** у зоні бойових дій може бути порушена безпека аудиторів, що ускладнює проведення перевірок;
- **Доступ до даних:** через воєнні умови доступ до фінансових документів та облікових записів може бути обмеженим або взагалі недоступним;
- **Нерівність у розподілі ресурсів:** війна призводить до нерівномірності у використанні ресурсів, що може впливати на достовірність фінансової звітності;
- **Втрата активів:** воєнні дії можуть спричиняти фізичну або фінансову втрату активів, що негативно відображається на фінансовому стані підприємств.

Отже, у період війни особливо важливо мати чіткий план дій для проведення аудиту, а також бути готовими до можливих викликів і обмежень, що можуть виникати.

Лагодієнко Н. В. та Белінська К. В. підкреслюють «важливість дотримання критеріїв під час здійснення аналітичних процедур в ході аудиторської перевірки: визначення мети застосування аналітичної процедури; інформації, до якої вона застосовується; виду процедури та інструментарію її виконання; узагальнення отриманих результатів». Авторки відзначають, що особливості проведення таких процедур зазвичай зумовлені наступними факторами:

- Відсутність або обмеження поділу повноважень серед співробітників, відповідальних за ведення обліку та підготовку звітності;
- Переважний вплив єдиноначального власника або керівника на всі аспекти діяльності підприємства [43].

Аудитор під час перевірки малих підприємств повинен враховувати специфіку ведення обліку та складання фінансової звітності, яка включає такі особливості:

- Нерегулярне ведення облікових записів та недотримання формальних вимог, що може призводити до викривлення бухгалтерської звітності;
- Помилкові очікування керівництва, що аудитори виправлять допущені помилки, підготують бухгалтерську звітність або відновлять облік;
- Недостатня кількість облікових працівників, що унеможливорює належний поділ повноважень і відповідальності;
- Поєднання функцій ведення обліку та доступу до активів, що створює ризик їх неправомірного використання, вилучення або приховування;
- Велика кількість готівкових операцій, що може призводити до завищення витрат і заниження або неврахування виручки;
- Відсутність регулярних взаємних звірок облікових даних через обмежену кількість працівників, що підвищує ризик помилок та спотворень у бухгалтерській звітності;
- Обмежені можливості контролю при використанні комп'ютерних систем обліку: у разі застосування одного комп'ютера та спрощеної програми обліку один бухгалтер або невелике коло працівників можуть вводити неузгоджені дані, змінювати бази даних і програмну оболонку, здійснювати операції без затвердження або вносити записи «заднім числом» [43].

Саме через зазначені особливості ведення обліку аудитор повинен проявляти підвищену увагу під час проведення перевірки.

Існує кілька поширених причин, через які малі підприємства можуть маніпулювати своєю фінансовою звітністю:

- Ухилення від сплати податків – деякі підприємства завищують витрати або занижують доходи з метою зменшення податкових зобов'язань;
- Забезпечення фінансування – завищення активів або доходів може підвищити кредитоспроможність малого бізнесу та сприяти отриманню позик або інвестицій;
- Приховування збитків – підприємства, що стикаються з фінансовими труднощами, можуть маніпулювати звітністю, щоб приховати збитки та уникнути негативних наслідків;
- Шахрайські дії – окремі працівники можуть вдаватися до розкрадань або інсайдерських операцій з метою особистої вигоди;
- Тиск для досягнення планових показників – під впливом інвесторів або інших зацікавлених сторін підприємства можуть маніпулювати фінансовою звітністю, щоб показати позитивні результати.

Таблиця 3.6

Причини маніпуляцій фінансовою звітністю та їх прояви у малих підприємствах

№	Причина маніпуляцій	Можливі прояви / наслідки
1	Ухилення від сплати податків	Завищення витрат або заниження доходів для зменшення податкових зобов'язань
2	Забезпечення фінансування	Завищення активів або доходів для підвищення кредитоспроможності та залучення позик чи інвестицій
3	Приховування збитків	Маніпулювання звітністю для приховування фінансових втрат і уникнення негативних наслідків
4	Шахрайські дії	Розкрадання, інсайдерські операції або інші дії з метою особистої вигоди працівників
5	Тиск для досягнення планових показників	Маніпуляції з фінансовою звітністю для демонстрації позитивних результатів під тиском зацікавлених сторін

Саме з подібними викликами може зіткнутися аудитор під час проведення контролю. Під час перевірки аудитор може виявити різні помилки у бухгалтерській звітності малих підприємств, серед яких:

- Недостовірність фінансової звітності – виникає через неправильне відображення фактів у звітності;
- Порушення правил бухгалтерського обліку – наприклад, некоректне класифікування витрат або доходів;

- Неправильне оцінювання активів і пасивів – може призводити до завищення або заниження фінансового стану підприємства;
- Неприпустимі операції або обман у звітності – включають фіктивні транзакції або приховування важливої інформації.

До типових помилок у бухгалтерській звітності малих підприємств, за даними Лагодієнко Н. В. та Белінської К. В. [43], належать:

- Відсутність наказу про прийняття облікової політики організацією;
- Не затверджений робочий план рахунків;
- Відсутність затверджених спрощених форм первинних документів;
- Не визначений порядок списання матеріалів, відпущених у виробництво;
- Неправильне ведення обліку витрат і доходів, необхідного для визначення податкової бази за спрощеною системою оподаткування;
- Інші порушення, що пов'язані з організацією обліку та підготовкою фінансової звітності.

Таблиця 3.7

Типові помилки у бухгалтерській звітності малих підприємств, їх причини та наслідки для аудиту

№	Типова помилка	Можливі причини	Наслідки для аудиту
1	Відсутність наказу про прийняття облікової політики	Недостатнє знання нормативних вимог, неувага керівництва	Ускладнення оцінки облікових принципів, ризик некоректного відображення операцій
2	Не затверджений робочий план рахунків	Відсутність системного підходу до обліку	Неможливість правильного класифікування операцій, підвищення ризику помилок
3	Відсутність затверджених спрощених форм первинних документів	Недотримання внутрішніх процедур	Викривлення первинних даних, складність перевірки обліку
4	Не визначений порядок списання матеріалів, відпущених у виробництво	Відсутність внутрішніх нормативів	Некоректне відображення витрат, спотворення фінансового результату
5	Неправильне ведення обліку витрат і доходів для спрощеної системи оподаткування	Недостатня кваліфікація персоналу, нехтування податковими правилами	Завищення або заниження податкової бази, підвищення ризику штрафів
6	Інші порушення обліку та звітності	Організаційні недоліки, обмежені ресурси	Підвищений ризик помилок, заниження або завищення фінансового стану підприємства

Для зменшення викривлень у фінансовій звітності малих підприємств Меліхова Т.О., Синиця Ю.С. та Рой Я.А. пропонують удосконалену методику проведення внутрішнього контролю складання фінансової звітності. Вона включає: тест внутрішнього контролю, загальний план проведення внутрішнього контролю, програму внутрішнього контролю та робочі документи внутрішнього контролера. Крім того, автори запропонували форми відомостей для формування активу та пасиву Балансу і Звіту про фінансові результати малого підприємства, розроблені на основі облікових регістрів, а саме відомостей 1 м, 2 м, 3 м, 4 м та 5 м [51].

У той же час Будько О.В. та Запорожець Г.В. вважають недоцільним впровадження складної системи внутрішнього контролю у малих підприємствах [52]. Вони пропонують оперативний контроль, який здійснюється власником підприємства, оскільки власник особисто зацікавлений у збереженні активів, фінансових результатах діяльності та контролі за ними [52].

Для забезпечення ТЗОВ «ЄМК» від помилок у фінансовій звітності доцільно розробити Положення про внутрішній контроль, у якому слід визначити, що здійсненням внутрішнього контролю повинні займатися всі працівники підприємства [53].

Одним із ефективних шляхів удосконалення процесу аудиту фінансової звітності малих підприємств є впровадження сучасних технологічних рішень. Це дозволяє підвищити точність і ефективність аудиторських процедур та забезпечує ретельну перевірку фінансової звітності.

Крім того, надання малим підприємствам тренінгів та рекомендацій щодо ведення правильної фінансової звітності сприяє впорядкуванню процесу аудиту та підвищенню якості облікових даних. Не менш важливим є комунікація та співпраця між аудиторами та підприємствами, оскільки це дозволяє краще розуміти специфіку діяльності малих підприємств, їхні проблеми та потреби, що, у свою чергу, підвищує ефективність аудиту.

Нарешті, постійне відстеження регуляторних змін та найкращих галузевих практик сприяє подальшому вдосконаленню процесу аудиту та забезпечує його відповідність сучасним стандартам і вимогам.

Висновки до розділу 3

Аудит фінансової звітності є важливим інструментом підвищення достовірності та прозорості фінансової інформації малого підприємства, навіть якщо його проведення не є обов'язковим. Добровільний аудит дозволяє керівництву отримати незалежну оцінку фінансового стану, виявити ризики та помилки, а також підвищити довіру інвесторів, кредиторів і інших зацікавлених сторін.

Ефективне проведення аудиту потребує планування та системного підходу, що включає аналіз бізнес-середовища, оцінку ризиків, перевірку системи внутрішнього контролю, застосування аналітичних та документальних процедур, а також формування аудиторського висновку з рекомендаціями щодо вдосконалення облікової політики.

Специфіка малого бізнесу обумовлює підвищені ризики викривлень у фінансовій звітності, пов'язані з концентрацією управлінських повноважень, недостатнім поділом обов'язків, обмеженими ресурсами та нерегулярним веденням обліку. У таких умовах аудитори повинні зосереджувати увагу на підтвердженні реальності господарських операцій та економічної доцільності витрат.

Аналіз і оцінка ризиків шахрайства та маніпуляцій з фінансовими даними є критично важливими. Аудитори повинні враховувати можливі причини викривлень, зокрема ухилення від податків, приховування збитків, забезпечення кредитоспроможності або тиск зацікавлених сторін.

Для підвищення ефективності аудиту малих підприємств доцільно впроваджувати адаптовані методики, сучасні технологічні рішення, тренінги з ведення фінансового обліку та належну організацію внутрішнього контролю, що сприяє зменшенню помилок і викривлень у звітності.

Розробка чітких процедур внутрішнього контролю та взаємодії між аудитором і керівництвом підприємства забезпечує своєчасне виявлення проблем, підвищує якість фінансової звітності та сприяє стабільності фінансового стану малих підприємств.

Загалом, аудит фінансової звітності малих підприємств має не лише перевірочний, а й превентивний характер, оскільки своєчасне виявлення недоліків у обліку і контролі дозволяє запобігти суттєвим викривленням фінансових даних і зміцнити довіру зацікавлених сторін.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

У кваліфікаційній роботі проведено теоретичне узагальнення та обґрунтовано підходи до розв'язання проблемних питань щодо формування обліково-аналітичного забезпечення та аудиту фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва. Основні результати дослідження можна сформулювати так:

1. Фінансова звітність як завершальний етап облікових процедур є логічним підсумком діяльності підприємства та базується на даних бухгалтерського обліку. Вітчизняні нормативні документи визначають поняття фінансової звітності, її структуру та зміст форм, встановлюють вимоги до підготовки та визначають коло внутрішніх і зовнішніх користувачів.

2. Уніфікований підхід до складання фінансової звітності малого підприємства передбачає заповнення форм у чітко встановленому порядку відповідно до НП(С)БО 25. Звітність включає Баланс (форма № 1-м, № 1-мс) та Звіт про фінансові результати (форма № 2-м, № 2-мс), а порядок заповнення статей регламентується нормативними документами.

3. Спрощена форма Звіту про фінансові результати дозволяє легко визначити фінансовий результат діяльності підприємства шляхом віднімання загальної суми витрат із загальної суми доходів, що спрощує аналітичну роботу та прийняття управлінських рішень.

4. Принципи підготовки фінансової звітності включають автономність підприємства, безперервність діяльності, нарахування, повне висвітлення, послідовність, обачність, превалювання сутності над формою та використання єдиного грошового вимірника.

5. Відповідність нормативної бази сучасним потребам показала, що чинне законодавство здатне забезпечити формування достовірної, прозорої та порівнянної інформації для ефективного управління та аудиту фінансової звітності малого бізнесу.

6. Аналіз фінансового стану ТзОВ «ЄМК» за 2022–2024 роки показав, що підприємство пройшло через складний 2023 рік із скороченням доходів,

погіршенням прибутковості та збільшенням нерозподіленого збитку, проте у 2024 році фінансові результати покращилися, дебіторська заборгованість знизилася, а оборотні активи стали більш ліквідними, що свідчить про здатність підприємства адаптуватися до ринкових змін і поступово відновлювати фінансову стійкість.

7. Позитивні тенденції включають оновлення основних засобів та модернізацію матеріально-технічної бази, підвищення коефіцієнтів придатності та зменшення зносу, що створює передумови для зростання ефективності виробництва та реалізації інвестиційної політики.

8. Напрями вдосконалення використання оборотних активів: загальний обсяг зростає, але швидкість обертання сповільнилася, що підкреслює необхідність вдосконалення управління ресурсами, контролю за дебіторською заборгованістю та оптимізації структури зобов'язань для мінімізації фінансових ризиків.

9. Організація та користувачі фінансової звітності: малий бізнес на спрощеній системі оподаткування формує дві основні форми — Баланс та Звіт про фінансові результати. Користувачі поділяються на зовнішніх (партнери, постачальники, покупці, податкові органи) та внутрішніх (керівники, працівники підприємства). Підтверджено правильність заповнення звітності ТзОВ «ЄМК», але виявлено, що поточна форма не надає повної інформації для управління, тому доцільно розкривати додаткові дані у примітках та пояснювальних записках.

10. Підвищення інформативності фінансової звітності можливе шляхом внесення змін до НП(С)БО 25 та додавання переліку суттєвих статей, які відображають специфіку малого підприємства і визначаються професійним судженням.

11. Аудит фінансової звітності є незалежною перевіркою, що забезпечує точність та відповідність даних стандартам обліку, підтримує довіру інвесторів, кредиторів і державних органів та допомагає удосконалювати облікові процеси. Для досягнення мети аудиту аудитор повинен отримати

достатню кількість надійних доказів та дотримуватися систематичного алгоритму перевірки.

12. Рекомендації щодо удосконалення фінансової звітності включають впровадження автоматизації обліку, підвищення кваліфікації персоналу, оптимізацію структури активів і зобов'язань, застосування методик підвищення аналітичності та розробку Положення про внутрішній контроль для забезпечення надійності та точності облікових даних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Банера Н.П., Гелей Л.О. Фінансова звітність суб'єктів малого підприємництва: оцінка та шляхи підвищення інформативності показників. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2021. №1 (71). 55-62.
2. Безверхий К.В. Порядок складання спрощеного фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2016. № 11/12. С. 40-50.
3. Бондарчук Н.В. Актуальні питання складання фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва. *Журнал "Інвестиції: практика та досвід"*. 2012. №2. С. 42-45
4. Гнатенко І. А. Особливості функціонування сучасного малого підприємництва як органічного елемента ринкової економіки. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2015. № 2(1). С. 214-217.
5. Гнатенко Є.П., Соболева І. В. Порівняння фінансової звітності суб'єктів малого та мікропідприємництва України та країн ЄС. *Молодий вчений*. 2017. № 5. С. 537-541.
6. Говорушко Т.А., Буняк В.Л., Говорушко С.С. Аналіз теоретичних підходів до трактування малого підприємництва і малого бізнесу як загальнонаукових суміжних понять. *Економічні науки*. 2017. № 27. С. 10-14.
7. Гоголь Т. А. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємств малого бізнесу : монографія. Чернігів : Видавець Лозовий В.М. 2014. 384 с.
8. Гоголь Т. Напрями вдосконалення методики розкриття інформації в показниках фінансової звітності підприємств малого бізнесу. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2013. № 12. С. 3-11.
9. Господарський кодекс України: закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV з останніми змінами та доповненнями № 1396-IX від 15.04.2021 р.. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 14.05.2021).
10. Даньків Й.Я. Формування обліково-аналітичної інформації для оцінки діяльності суб'єктів підприємництва. *Науковий вісник Ужгородського Університету*. 2019. Вип. 2 (54). С. 116-121.

11. Довбуш А.В., Давидовська Г.І. Особливості організації обліку на підприємствах малого бізнесу в Україні. *Науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка»*. 2020. №5-6 (84). С. 162-167.
12. Єзгор Л.О. Теоретичні основи сентенцій “мале підприємництво” та “малий бізнес” в Україні. *Вісник Львівського університету. Серія: економічна*. 2009. Вип. 41. С. 423-428.
13. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30 листопада 1999 р. № 291. Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text> (дата звернення: 14.05.2021).
14. КВЕД-2010 перелік секцій види економічної діяльності: офіційний сайт Державної служби статистики України URL: http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/kv10_i.html (дата звернення: 14.05.2021).
15. Кучер С. В. Особливості діяльності вітчизняних суб'єктів малого та середнього бізнесу: обліково-аналітичний аспект. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2019. Випуск 9-1. Ч. 1. С. 208-211.
16. Лазебник Л. Л. Методологічні імперативи прибутковості підприємства. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2017. № 2. С. 73-80.
17. Лайчук С.М., Поліщук І.Р. Актуальні питання ведення обліку суб'єктами малого підприємництва за національними стандартами. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2021. Вип. 51. С. 310-314.
18. Марку О.В., Сахарук М.О. Особливості організації обліку у суб'єктів малого підприємництва. *Молодий вчений*. 2020. №10 (86). С. 223- 228.
19. Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами: Наказ Міністерства 61 фінансів України 15.06.11 № 720. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0720201-11#Text> (дата звернення: 14.05.2021).
20. Мартинюк О. В. Дослідження впливу законодавчого та нормативного регулювання на процес формування прибутковості підприємства. *Ефективна економіка*. 2016. № 9.

21. Міжнародний стандарт фінансової звітності для підприємств малого та середнього бізнесу (МСФЗ для підприємств МСБ) URL: <http://www.ifrs.org.ua/wp-content/uploads/2013/06/MSFO-dlya-predpriyatijMSB.pdf> С. 2-23 (дата звернення: 20.05.2019).
22. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України 07.02.2013 № 73 з останніми змінами та доповненнями № 226 від 31.05.2019 р.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 14.05.2021).
23. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 23 «Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін»: Наказ Міністерства фінансів України 18.06.2001 № 303 з останніми змінами та доповненнями № 588 (z1020-20) від 29.09.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0539-01> (дата звернення: 14.05.2021).
24. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» від 25 лютого 2000 р. № 39. Міністерство фінансів України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0161-00> (дата звернення: 15.05.2021).
25. Нечивілова Н. І. Концептуальне осмислення базових категорій підприємницької діяльності «малий бізнес», «мале підприємництво», «мале підприємство». Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ»: зб. наук. пр. Темат. вип.: Технічний прогрес і ефективність виробництва. Харків: НТУ "ХПІ". 2011. № 62 С. 148-155.
26. Панухник О.В., Голич Н.С. Погляд на категорію «малий бізнес» у призмі сучасного бачення та європейських підходів. Галицький економічний вісник. Тернопіль: ТНТУ, 2019. Том 58. № 3. С. 90-97.
27. Побережець О.В., Шмагіна В.В., Гусев А.О. Вплив державної податкової політики на конкурентоспроможність суб'єктів малого підприємництва в Україні. Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. 2021. Вип. 4 (47) Том 21. С. 49-69.
28. Податковий кодекс України: закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI зі

змінами і доповненнями URL: <http://zakon4.rada.gov.ua> (дата звернення: 24.05.2021).

29. Подолянчук О.А. Організація обліку суб'єктами малого підприємництва. Ефективна економіка. 2017. № 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5536> (дата звернення: 14.05.2021).

30. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Наказом Міністерства фінансів України № 88 від 24.05.1995 р. з останніми змінами та доповненнями № 565 від 20.06.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення: 14.05.2021).

31. Прилуцький А. М. Диверсифікація підприємницької діяльності як інструмент зростання прибутковості підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. № 11(2). С. 17-20.

32. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV від 16 липня 1999 року з останніми змінами та доповненнями № 2545-VIII від 18.09.2018, ВВР, 2018, № 44, ст.354 URL: <https://zakon.help/law/996-XIV/edition16.11.2018#o36> (дата звернення: 24.04.2021).

33. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю. Закон України № 2275-VIII від 6 лютого 2018 року з останніми змінами та доповненнями № 540-IX від 30.03.2020, ВВР, 2020, № 18, ст.123. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#n386> (дата звернення: 14.05.2021).

34. Ратинський В.В. Бухгалтерський облік і аналіз: перспективи для малого бізнесу. *Економіка та суспільство: облік та оподаткування*. 2021. Вип. 25. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/243/231/> (дата звернення: 14.05.2021).

35. Романченко Ю. О. Облік та фінансова звітність суб'єктів малого підприємництва. *Економічний форум*. 2019. № 1. С. 180-183.

36. Синицький А.І. Особливості організації обліку суб'єктів малого підприємництва. *Вісник Харківського торговельно-економічного університету*. 2021. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wpcontent/uploads/2021/01/214.pdf> (дата

звернення: 14.05.2021).

37. Спрощений План рахунків бухгалтерського обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 19.04.2001 № 186. Міністерство фінансів України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0389-01> (дата звернення: 16.05.2021).

38. Топоркова О. А. Облікова система малих підприємств України в контексті законодавчих змін. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2020. № 11 (43), т. 3. С 55-61.*

39. Хоча Н. В. Перспективи вдосконалення форм фінансової звітності малих підприємств. *Бізнес-Інформ. 2018. №3. С. 259-263.*

40. Чабанюк О.М., Фурман Е.В. Методика складання та основні вимоги до фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва. *Науковий вісник НЛТУ України. 2015. Вип. 25.4. С. 276-280.*

41. Черняєва О.В., Гриненко А.Ю. Сутність і значення малого підприємництва у світовій економіці. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2017. № 8. С. 33-38*

ДОДАТКИ